

Isaías

40

*Ndakuña'a ia Dios tno'o sii ini nuu ñayiu ñuu
Jerusalén*

¹ Yun te jiña'a Isaías:

Kachi ia Dios:

Vi ndakuña'a tno'o sii ini nuu ñayiu ñuu rin.

² Vi ka'an luu nuu ñayiu ñuu Jerusalén,
te vi kuña'a ja ja ni jino kiuu ja ka jinokuechi
nuu ñayiu inka ñuu,
te ja ni jaka'nu ini rin jakue'e ni ka osa'i,
chi ja ni ka tniuya'ui ndee uu jichi nuu maa rin
ja ja'a ndi'i yika kuechi.

³ Koo in tee kana jaa ndee nuu ñu'u te'a, te kachi
de:

Vi sava'a ni ichi nuu vaji Jito'o,
te vi ndasa'a ndaa ni in ichi nuu tu na ve'e ka oo,
nuu vaji ia Dios.

⁴ Na ndachitu ndi'i chiko'i,
te na ndundaa ndi'i yuku sukun vi tinduu,
vi na ndundaa ichi yakua,
te na ndundii nuu ñu'u ni ndayi ndayi.

⁵ Yun te xne'e Jito'o ja ye'e tajan ya,
te in ni vi kuni ndi'i ñayiu,
chi saa ka'an maa Jito'o.

⁶ Te kachi in tno'o: “Kana jaa”.
Te jiña'a san: “¿Na tno'o ka'an san ja kana san?”

Te kachi tno'o yun: “Sua'a kuña'a ron: Ndi'i ñayiu ka kuu na kuinio yuku kuii, te ndi'i ja kuu ka'nui kuu na kuinio ita ja jaa nuu yuku kuii.

⁷ Chi yichi ni yuku kuii, te xii ndi'i ni ita, nuu tiutachi maa Jito'o siki yuku kuii yun. Te jandaa ndija ja na kuinio yuku kuii yun ka kuu ñayiu.

⁸ Yichi ni yuku kuii, te xii ndi'i ni ita, su tno'o va'a maa ia Dios, chi nikuii nikani oo”.

⁹ Makakuei ron ñayiu Sión, ja kuu Jerusalén ndee nuu yuku sukun yun,

te vi xtutenuu tno'o rin.

Vi kana jin ndi'i jandakui ron,

te vi xtutenuu tno'o vii tno'o va'a, vi kana, ma vi yu'u ron,

te vi kuña'a nuu ñayiu Judá:

“Ya'a vaji ia Dios mao”.

¹⁰ Vi kondia'a ni, chi ya'a vaji Jito'o jin ndi'i jaka'nu ya,

te kotatnuni ya jin ndi'i jandakui ya nuu ndi'i ñayiu,

te vaji ya jin ndi'i ñayiu ni ndatau ya ñuu yun,

te nee maa ya in ja skuta'u ya nuu ñayiu vaji ya.

¹¹ Te kokoto maa ya ñayiu na kuinio in tee jito ndikachi,

te ndakanu ndee ña ya, nagua sa'a de nuu ndakanu ndee de lelu kueli de,

te ka ndetuu ti ndee ndika de,

te vivii jito de ndikachi inka jaa ni ni ka kaku se'e ti.

Ia ka'nu ndeva'a kuu Dios

12 ¿Na in ni chikua'a ndute mar jin nuu tikoko
nda'i?

¿Vi na in ni chikua'a andivi nasaa ka'nu jin
kuarta nda'i?

¿Vi na in ni chikua'a jin uni xinda'i nasaa ñuyaka
ñu'u kuu,

axi na in ni chikua'a nasaa vee yuku sukun vi
tinduu?

13 ¿Na in ni kaxtno'o nuu Espíritu Jito'o,

axi na in ni xteku ña jin ya ja kaxtno'o nagua
sa'a ya?

14 ¿Na xiin nuu ni jikan tno'o ya ja jinkui'nu ini
ya nagua kuu ja sa'a ya?

¿Na in ni kaxtno'o nuu ya ndeja kuu ichi ja kuni
ya sandaa ya?

¿Na in ni kaxtno'o nuu ya ja ni kundichi ya,
axi na in ni xne'e ichi kuiñi ja kuni gua'a ya naxa
sa'a ya?

Tu na in kuu sa'a, chi maintno'o ni maa ia Dios.

15 Te ja nuu maa ia Dios, chi ñayiu ñuyiu ka kui
na ni kuinio yuyu ndute ja junkuei nuu in
yajin

axi na kuinio ñuyaka ja tu vee sa'un nuu ja na
soneo nuu chikua'o.

Te ñuu ja ka oo ma'ñu ndute mar,
chi inuu ni ka ndei jin in ñuti luluu nuu maa ya.

16 Te ni ma kentakuei yutnu ka oo nii ñuu Libano
ja vi kai nuu altar,

ni ndi'i kiti ka oo ñuu yun, ma kentakuei ti ja vi
teñu'u ti nuu ia Dios.

17 Ja nuu maa ia Dios, chi ni tu sa'un nagua ka
kuu ndi'i ñayiu ñuyiu,

ni tu sa'un nagua ka ndei nuu maa ya.

18 ¿Na in kuu ja vi skintna'a inuu ni jin ia Dios, axi na chu'chi kintna'a inuu jin ya?

19 In tee kani kaa, chi ndane'e de in chu'chi, te tee xtute kaa kuu plata, chi ndaskanuu de jin oro vi ndaskutu de jin plata.

20 Tee kunda'u ndeva'a, chi kaji de in yutnu ja ma te'i ñama, te nduku de in tee sa'a yutnu yun, nagua ja na sa'a gua'a tee yun in chu'chi ja ma kokanda ja ndonso, te soko de nuu chu'chi yun.

21 ¿A vi tu ka jini ni ja ia ka'nu kuu Dios? ¿A tu na ndee ka nini ni yun?

¿A tu ni ka ndakani nuu ni ndee jaxtnañu'u?

¿A tu ka jinkui'nu ini ni naxa ni jinkoo ñuyiu?

22 Ichi siki nuu tikute ñuyiu ya'a nukoo maa ia Dios tatnuni ya,

te ndia'a ya ñayiu ñuyiu ja ka kui na ni kuinio tika langosta,

te ndaskaa ya andivi na ni kuinio in sa'un, ndaskaa ya na ni kuinio in ve'e sa'un.

23 Kindee ya tniuu ka nee ñayiu inu ndakui, te nune'e ya ñayiu ka tatnuni ñuyiu ja tu sa'un nagua ka kui.

24 Chi ka kui nani kuinio yuku kuii ja vi inka ni ka ndaxtee

axi vi inka ni ka skute,

ja vi inka ni jinkondee ndee yo'o nuu ñu'u,

te ni tiutachi ni ia Dios siki,

te ni ka yichi ndi'i.

Te ni skuun ya sau tachi, te ni jiso ndi'i ña ndute na ni kuinio nda'a yuku.

25 Te jikan tno'o ña ia Dios:

“¿Na in kuu ja vi skintna'a inuu ña ron,
axi na in kintna'a inuu jin rin?”

26 Vi ndanenuu ichi andivi, te vi kondia'a na in
ni sa'a ndi'i ja ka oo andivi,

te maa tatnuni ja yukun yukun ka jinonta ti,
te ndakana sivi ña jin ndi in ndi in kimi,
te ni in ti tu na kiti ja'ni ña.

Chi maa ya kuu ia ndakui ndeva'a,
te jin jaka'nu ya tatnuni ya nuu ndi'i ti.

27 ¿Te nau ja ka ka'an maa ni, ñayiu Israel, ndikin
tata Jacob,

te ka kachi ni: “Tu jini ia Dios na ichi jika san,
ni tu ndi'ni ya tnundo'o tna'a san”?

28 ¿Te a tu ka jini ni axi tu na ndee ka nini ni
ja maa Jito'o, kuu ia Dios ja oo ya nikuii
nikani?

Te maa ya ni sa'a ninii ndee ja'a ñuyiu,
te ni tu kuita ya, ni tu tunini ya,
te ni tu na in kenta kuni ja jini ya.

29 Te maa ya ndakuña'a jandakui ñayiu ma vi
kuita,

te ndaskaya ka ya ja ndee ja ndakui ñayiu tu inu
ndakui,

30 Te vi ndee suchi kuechi, chi ka kuitai vi ka
tunini

te vi ndee tee kuechi, chi vi kachi ja'a de, te vi
ndonso de.

31 Su ñayiu ka kukanu ini Jito'o,
chi vi ndani'i jandakui,

te vi ndaguai na kuinio ya'a na'nu,
vi kunui, su ma vi kuitai,

te vi kakai, su ma vi tunini.

41

Ni kee yu'u ia Dios ja skaku ni'nu ya ñayiu Israel

¹ Vi kasi yu'u ron ja ka oo ron ndee ñuu jika, te vi konini tno'o ka'an rin:

Vi nuku'un ndee ini ron ja ka oo ron ñuu na'nu, ne'ekuei na vi ndatno'o, te vi ndututu, na sandaa rin kuechi.

² ¿Na in ni sa'a ja vaji tee ja siun ni kundee de ichi nuu kana nikandii?

Te nuu nda'a maa de ni xndendoo rin ñayiu taka ñuu,

te kundee de tatnuni de nuu tee ka kuu rey,

te jin yuchi kani skueli ña de,

te jin kuji de katenuu ña de na kuinio nda'a yuku.

³ Te sondikin ña de, te vini tu na in sa'a tneñu ichi kua'an de,

te vi vivi'i ni kunjino si'in de nuu ichi kua'an de.

⁴ ¿Te na in sa'a ndi'i tniuu ya'a?

¿Na in ni ndakana ñayiu ndee jaxtnañu'u ja vi kotekui?

Maa rin ja kuu rin Jito'o, ja oo rin ndee jaxtnañu'u,

te suni koo rin jin ñayiu vi koo sandi'i ni ka, kuu ia ni sa'a ya'a.

⁵ Ni ka jini ñayiu ka oo jika, guaa ndee yu'u ndute mar, te ni ka yu'i,

te vi ni ka kisi ñayiu ka oo ndee ja'a ñuyiu ja ni ka yu'i,

te ja ni ka ndututui ja mandikuei.

⁶ Te ka chituu tna'a in in de jin ndisa ka satniuu de,

te ka jiña'a de nuu tna'a kuikin de: “Koo yutnu ni”.

7 Chi tee kani kaa ndakuña'a de tno'o ndee ini nuu tee xtute kaa kuu plata, te tee ndasandii kaa yun jin martiyu jiña'a de nuu tee kindee yuchi kaa yun ja oo gua'a nuu ni ka ndatee tna'a de kaa yun, te kani de nduyu kaa chu'chi ja sa'a kutu gua'a de nagua ja ma kokanda.

8 Su roon, ñayiu Israel, chi ñayiu ka jinokuechi nuu maa rin ka kuu ron, chi maa rin ni kaji ña, ja suni ka kuu ron ñayiu tatatno'o Jacob, ja ka kuu ron ndikin tata Abraham, tee ni ondeka tna'a gua'a jin rin.

9 Chi ni ndene'e ña rin ndee ja'a ñuyiu, te ni ndakana ña rin ndee jika ka, te kachi rin: “Maa ron ka kuu ñayiu ka jinokuechi nuu rin”.

Maa rin ni kaji ña, te tu ni skexiko ña rin jin ron.

10 Te ma vi koyu'u ron, chi oo maa rin jin ron, ni ma vi kuita ron, chi maa rin kuu ia Dios ron, te ndataa rin jandakui ron, vi chituu ña rin, te kotnii gua'a ña rin jin nda'a kua'a rin, ja kundee kunija'nu rin.

11 Te ndi'i ñayiu ka kiti ini nuu ron sa'a rin ja vi ndukanoi, te vi kendoo nda'ui. Te ñayiu ka ndakoo siki ron, chi sa'a rin ja vi masu nagua ka kuu sa'uin, te vi nai.

12 Te visi na vi ndanduku ron ñayiu ka ka'an u'u ña jin ron,

su ma vi nuku'un ron jin.
 Te ñayiu ka ndakoo siki ron ja ka jaxin tna'a jin
 ron,
 tu sa'un ka nagua vi kokui nani kuinio ja tu ka
 na in ka oo.

13 Chi maa rin kuu Jito'o, ia kuu Dios ron,
 ja tnii gua'a rin nda'a kua'a ron,
 te kachi rin: “Ma vi koyu'u ron, chi chindee
 chituu ña maa rin”.

14 'Ma vi koyu'u ron ñayiu Israel ja suni ka kuu
 ron ñayiu tatatno'o Jacob,
 ja ka kuu ron na kuinio tindaku kueli,
 chi chituu ña maa rin, kachi Jito'o,
 chi skaku ni'nu ña maa rin ja kuu rin ia ii ñayiu
 Israel.

15 Chi sa'a rin ja vi kokuu ron na kuinio in arkia
 jaa ja ka oo ndugua nuu,
 te skanta ron yuku sukun, te sa'a yuchi ron,
 te skanta ron tinduu, te sa'a kueli ron na kuinio
 nda'a yuku.

16 Te skunta ron, te kuiso ña tachi ki'in,
 te katenuu ndi'i ña tikacha.
 Su maa ron, chi vi kokuu sii ini ron jin rin ja kuu
 rin Jito'o.

Te vi chiñu'u ña ron ja kuu rin ia Dios ñayiu
 Israel.

17 Te ñayiu ka kunda'u ja tu nagua ka neva'i,
 ka ndukui ndute, te tu ka ni'i,
 te vi ka yichi yaa yu'i jin soko ndute.
 Su vi koka'in nuu maa rin ja kuu rin Jito'o,
 te konini rin tno'o ka ka'in,

chi maa rin kuu ia Dios ñayiu Israel, te ma
xndendoo nda'u rin jin.

18 Chi sa'a rin ja junkoo in yute ndee in tinduu
te'a

vi na kana in nuu ndute ma'ñu in chiko'i,
vi sa'a rin ja ñu'u te'a na kokuu nuu junku'un
ndute,

te ñu'u yichi na kokuu nuu kana ndute.

19 Te nuu ñu'u te'a, xtee rin tnu itni vi tnu acacia
vi tnu arrayan vi tnu olivo,

te nuu ñu'u yichi xtee rin tnuyuja vi tnuciprés vi
tnuboje,

20 nagua ja na vi kuni ndi'i ñayiu nuu vi kondia'i,
te na vi skua'a gua'i, te vi jinkui'nu ini

ja maa rin kuu Jito'o, ja sa'a rin ndi'i ya'a,

maa rin kuu ia Dios ñayiu Israel ja ni jani ini
ya'a.

Ka'nu ka kuu ia Dios saa chu'chi

21 Te jiña'a Jito'o:

“Ne'ekuei ron ka kuu ron chu'chi,

te vi ka'an nagua ka kuini ron,

vi ka'an ni'nu ja ja'a ron”, jiña'a ia Dios ja kuu
ya rey Jacob.

22 “Ne'ekuei te vi ka'an nagua kokuu nuu kuee
ka

vi naxa ni kuu ndee jana'a,

nagua ja na ndachikua'a rin, te na kuni rin naxa
kaa ja kokuu,

te vi kaxtno'o nagua kokuu kiuu vaji ya'a.

23 Vi ka'an nagua kokuu nuu kuee ka,

nagua ja na kuni rin ja dios ka kuu ron.

Vi sa'a visi joo java'a axi jakue'e,

nagua ja na kuni rin, te na koyu'u ndeva'a ña
rin.

24 Su roon, chi masu nagua ka kuu sa'un ron,
te ni ma kuu nagua vi sa'a sa'un ron.

Te ja tne'e ndeva'a ka kuu ñayiu ka kaji ña jin
ron

ja kokuu ron chu'chi mai.

25 'Ndee ichi norte ni kana rin in tee,

te kii de ichi nuu jinonta nikandii,

te ndakakune'e ña de jin rin,

te kuain ni'nu de tee ka tatnuni na kuinio nde'i,
nagua sa'a tee sa'a ndatniuu ñu'u ja xti'i de ñu'u
jin si'in de.

26 ¿Te na in ni ndakani ya'a ndee jaxtñañu'u ja
kii de,

nagua ja vi kunio,

axi na in ja ni ka'an ndee jana'a nagua ja kuu vi
kachio:

Ndija ron tno'o ni ka'an ron?

Su tu na in ni ka'an, ni tu na in ni ndakani,

te jandaa ndija ja tu na in ñayiu ni onini,

chi ni in ron, tu na in ni ka'an.

27 Chi maa rin kuu jaxtñañu'u ja ni kaxtno'o tno'o
sii ini nuu ñayiu Sión,

te maa rin ni tetniuu in tee ja ndakani de tno'o
vii tno'o va'a nuu ñayiu Jerusalén,

ja ja oo yatni ja vi ndajiokuuin ñayiu ñuu yun.

28 Te nuu ni ndia'a rin, te ni in chu'chi yun tu na
in oo,

chi tu na in oo ne'u chu'chi yun ja kuu xteku ña
jin rin,

te ni tu na in ka'an nuu jikan tno'o rin.

29 Te ndi'i yun ka kuu ja tu jiniu'u,

te tu sa'un nagua kuu vi sa'a,
chi nino'o ni chu'chi ja tu nagua jiniu'u ka kuu.”

42

Tetniuu ia Dios in tee jinokuechi nuu ya

¹ Te jiña'a ka ia Dios:

Ya'a oo tee jinokuechi nuu rin, te chituu gua'a
rin de.

Te maa rin ni kaji de, te kusii ini ndeva'a rin jin
de.

Te ni jiña'a rin Espíritu rin nuu de,
te maa de sandaa ja ja'a ñayiu ñuyiu.

² Te ni ma kana jaa de, ni ma ka'an xeen de,
te ni ma kokana de taka ichi nuu kiondita de.

³ Te ma ka'nu de ni in ndoo ja ni taxin,
te ni ma nda'va de ni in yua'a ja inka ni
jinkondee kana ñua'a ja kai.

Chi jandaa ndija ja maa de sandaa kuechi.

⁴ Te ma kutnuu de, ni ma kuita de
vi guaa ndee na kundee de ja sa'a ndaa de kuechi
ñayiu ñuyiu.

Te vi kondetu ka'nu ñayiu ñuu ja ka oo jika ja vi
kaxtno'o tno'o de nui.

⁵ Te maa Jito'o Dios kuu ia ni sa'a andivi, te ni
ndaskaa ya,

ia ni sa'a gua'a ñu'u vi ndi'i jaka'nu oo nui,
ia ni jiña'a ja ka ndakuantachi ñayiu ñuyiu,
vi ja ka tekun di'i ja ka jichi ka kanda nuu ñuyiu.
Te jiña'a ya sua'a nuu tee jinokuechi nuu ya:

⁶ “Maa rin kuu Jito'o, te ni kana ña rin ja sa'a
ndaa ron,

te kotnii gua'a rin nda'a ron ja ma ndonso ron,

te kokoto gua'a ña rin jin ron,
 chi jin ma'ñu sagua maa ron sa'a rin in tratu jin
 ñayiu ñuu rin,
 na kuinio ñu'u ja koye'e ron nuu ndi'i ñayiu
 ñuyiu,

⁷ nagua ja ndakune ron nduchi nuu ñayiu ku'u
 nuu,

vi ndatau ron ñayiu ka yi'i vekaa
 vi nuu ka ndesi ñayiu ka oo nuu nee.

⁸ Maa rin kuu Jeovaa, saa nani maa rin,
 te ma kuña'a rin ja kuu ka'nu rin nuu ni in
 chu'chi,

te ni jayiñu'u ja oo nuu rin.

⁹ Te ja ni skunkuu ndi'i nagua ni ka'an rin ndee
 ama ka.

Te vitna na kokaxtno'o rin tno'o jaa,
 na kokaxtno'o rin nuu ron ama ka ja kokuu",
 jiña'a ia Dios.

Yaa ka jita ja ka ndakuanta'u nuu ia Dios

¹⁰ Vi kata ni nuu Jito'o in yaa jaa,
 ndi'i maa ni ja ka oo ni ndee ja'a ñuyiu, vi kata
 ni nuu ia Dios.

Te maa ni ja ka jiondita ni nuu ndute mar,
 vi ndi'i kiti ja ka oo nuu ndute mar jian,
 vi ñayiu ka oo ñuu jika, vi sa'a ka'nu ni ya.

¹¹ Na vi kana jaa ñayiu ka oo nuu ñu'u te'a vi
 ñayiu ñuu ja ka oo yun,

vi ñayiu ka kuu tatatno'o Cedar,
 te na vi kata ñayiu ñuu Sela,

vi na vi kana ñayiu ka oo ndee nuu yuku yun ja
 ka kusii ini.

¹² Vi sa'a ka'nu ni Jito'o,

te vi kana jaa ni ndee nuu ñayiu ka oo ñuu jika
ja ia ka'nu ndeva'a kuu ya.

13 Te ki'in maa Jito'o na kuinio in tee ndakui,
te kiti ini ndeva'a ya na kuinio tee jaxin tna'a,
te kana jaa ya, kana ya ja vi kintna'a ya vi kaxin
tna'a ya,
te kundee ya siki ñayiu ka nee u'u tna'a jin ya.

14 Te kachi Jito'o:

Ja ni kuu nana'a tu ka'an sa'un rin,
ni jinkani rin maa rin, te tu ka'an sa'un rin.
Su vitna te kana rin na kuinio ñasi'i ni tuu ja
kaku lulu
ja tnana nda'u ña vi ndakuaan tachi ña.

15 Te xnaa ndi'i rin yuku sukun vi tinduu
vi sichi ndi'i rin yuku kuii,
te sa'a rin ja vi yichi ndi'i yute, te vi nduu ñu'u
yichi,
vi sichi rin nuu ka junku'un ndute.

16 Te kondeka rin ñayiu ni ka kuaa ja vi kakai
nuu ichi tu ka jini,
vi nuu ichi chindaa ja tu na ama ka jikai.
Te vi jin nui, te ndasama rin ñunee ja na ye'e,
te ndasa'a ndaa rin ichi ja ni ndee ni nana ni kaa,
te saa sa'a rin, chi ma xndendoo nda'u rin jin.

17 Su ñayiu ka kukanu ini chu'chi,
te ka jiña'i nuu chu'chi yun:
“Maa ni ka kuu ia dios san”, te ka kendoj jin
jakanoo.

Ni ka kuaa ñayiu Israel

18 Te kachi ka ia Dios: Roon, ñayiu inu so'o, vi
konini tno'o ka'an rin
te vi kondia'a gua'a ron ñayiu inu kuaa.

19 ¿Na in kuu tee kuaa nuu ja masu tee jinokuechi nuu rin?

¿Te na in kuu tee so'o, nuu ja masu tee ni tetniuu rin ja ndakani tno'o rin?

¿Na in kuu tee kuaa nuu ja masu tee ni kaji rin? Te kuaa de na kuinio tee jinokuechi nuu maa rin ja kuu rin Jito'o ron.

20 Chi ka ndia'a de kua'a ja kuu, su tu ka jinkui'nu sa'un ini de.

Te ka june de so'o de ja vi konini de, su tu nagua ka nini sa'un de.

21 Ni junkuaan ini Jito'o ja sa'a ka'nu ya vi sa'a luu ya tno'o tatnuni ya, chi ia ndaa kuu ya.

22 Su ñayiu ñuu rin, chi ka su'u ña jin vi ka kindee ja ka neva'i,

te ndi'i ñayiu ya'a ni ka jasi ña jin in yau ñu'u axi ni ka jasi ña jin vekaa,

te ka su'u ña jin, su tu na in skaku ni'nu ña.

Ka kindee ja ka neva'i, te tu na in ka'an ja na vi ndakuña'a.

23 ¿Su ndee maa ni guaa vi konini tno'o ya'a?

¿Ndee ni guaa vi oo anu ni ja konini ni nagua kokuu nuu kuee ka?

24 ¿Na in ni jandetu ja ni ka su'u vi ni ka kindee ja ka neva'a maa ni ja ka kuu ni ñayiu Israel vi ndikin tata Jacob?

¿A masu maa Jito'o ni jandetu, ia xiin nuu ni ka sa'a maa ni yika kuechi?

Chi tu ni ka kuini ni ja vi kaka ni nuu ichi ya, ni tu ni ka jantno'o ni tno'o ni tatnuni ya.

25 Yun guaa ni kiti ini ya nuu ni,

te ni tetniuu ya ñayiu xeen ndeva'a ja ni ka jaxin
 tna'a jin ni,
 te ni ka kundee ñayiu yun.
 Te ni sa'a ya ja ni ka jionduu ñayiu yun jin ñu'u
 nii ñuu maa ni ja ni ka teñu'u.
 Su vini saa, te tu ni ka jinkui'nu ini ni.
 Te ni ka teñu'u ña, su tu ni ka ndatna'u ini ni.

43

*Maintno'o ia Dios, guaa skaku ni'nu ya jin
 ñayiu Israel*

¹ Su vitna te sua'a ka'an Jito'o, ia ni sa'a Jacob vi
 ni sa'a ya ndikin tata de Israel:

“Ma vi koyu'u ron, chi maa rin ni ndatau ña nuu
 tnundo'o,
 te kana sivi ña rin, chi ñayiu maa rin ka kuu ron.

² Nuu vi ya'a ron nuu ndute kunu ndeva'a, te koo
 maa rin jin ron,

te nuu vi ya'a ron yute, te ma vi sa'u ron nuu
 ndute yun,

te nuu vi ya'a ron nuu ñu'u, te ma vi kai ron
 ni ma kaki'in ña yaa ñu'u yun jin ron.

³ Chi maa rin kuu Jito'o ron, ia skaku ni'nu ña
 jin ron,

ia ii ndeva'a ñayiu Israel,

chi ja ja'a ron vi tniuya'u ñayiu Egipto vi ñayiu
 ñuu Etiopía

vi ñayiu ñuu Seba ja ndatau ña rin jin ron.

⁴ Chi ñayiu ka ndee ya'u ndeva'a ka kuu ron nuu
 rin,

te kanuu ja koo jayiñu'u nuu ron, chi kutoo ña
 rin.

Te ja ja'a roon, te vi tniuya'u sava ka ñayiu,

te ja vi koteku ron, te vi tniuya'u sava ka ñuu.

⁵ Te ma vi koyu'u ron, chi koo maa rin jin ron,
te ndee ichi nuu kana nikandii vi ndee ichi nuu
kee ya

nukuaka rin ñayiu ka kuu tatatno'o ron,
te ndatatutu ña rin.

⁶ Te kuña'a rin nuu ñayiu ka oo ichi nortete: Vi
ndataa ñayiu maa rin.

Te nuu ñayiu ka oo ichi sur kuña'a rin: Ma vi
junkani ron jin.

Vi ndisia'a seyii rin ja ka oo jika,
vi sesi'i rin ja ka oo ndee ja'a ñuyiu.

⁷ Vi ndisia'a ndi'i ñayiu ka ndiso sivi rin,
ñayiu ni sa'a rin ja vi sa'a ka'nu ñai jin rin,
ñayiu ni ndane'e rin vi ni sa'a rin jin.

⁸ 'Vi ndene'e ñayiu ñuu rin ja inu kuai, visi ka
oo nduchi nui,

vi inu so'i visi ka oo so'i, te na ndikuei.

⁹ Na vi ndututu ndi'i ñayiu ñuu na'nu
te na vi ndatatutu tna'a ndi'i ñayiu ñuu kueli.

¿Na ndee ñayiu ne'u ñayiu ya'a ni ndakani ja
sia'a kokuu

axi ni ndakani nagua ja ni kuu ndee ama ka?

Vi kani testiu ñayiu yun, te vi xne'e ja ndijai tno'o
ka'in,

nagua ja na vi konini sava ka ñayiu,

te na vi kachi: Jandaa ndija ja saa kuu.”

¹⁰ Te kachi ka Jito'o:

“Maa ron ka kuu testiu rin, ja maa rin ni kaji ña
jin ron,

ja ka jinokuechi ron nuu rin,

nagua ja na vi kuni ña ron jin rin, te vi kandija
ña ron,
saa te vi jinkui'nu ini ron ja maintno'o maa rin
kuu ia Dios,

te tu na in chu'chi oo ama ka ja oo ru'un,
te ni ma koo ni in yata ru'un.

¹¹ Maintno'o maa rin kuu Jito'o ron,
te yata ru'un tu na in kuu skaku ni'nu ña.

¹² Maa rin ni ndakani vi kana ndoso nuu in in
ron nagua kokuu,
vi maa rin ni skaku ni'nu ña, te tu ni sa'a inka
chu'chi siin.

Te maa ron ka kuu testiu rin ja maa rin kuu ia
Dios", kachi Jito'o.

¹³ "Maa rin kuu Dios, ia oo nikuii nikani,
te tu na in kuu kaku ni'nu nuu nda'a rin,
te ni tu na in kuu kasi ni'nu ja sa'a rin."

Kunda'u ini ia Dios ñayiu Israel

¹⁴ Sua'a ka'an Jito'o, ia ii ñayiu Israel, ia ni
ndatau ña:

"Ja ja'a roon, te tetniuu rin ñayiu ki'inkuei ñuu
Babilonia,

te sa'a rin ja ndi'i ñayiu Babilonia yun vi kunu,
na kuinio ñayiu ka jino yu'u.

Te ja ka kuu teyii ñayiu caldeo ja ka oo Babilonia
yun jin barco ka neva'i,
ndasama te nduu tno'o suchi ini.

¹⁵ Maa rin kuu Jito'o, ia ni sa'a ñayiu Israel,
ia ii ja kuu rey ron,

¹⁶ ia ni june in ichi nuu ndute mar
vi in ichi kuiñi nuu jika ni'i ndeva'a ndute,

¹⁷ ia ni sa'a ja ni kekuei carreta vi kuai vi soldado
jin ndi'i jandakui ñayiu Egipto,

te vi ndi'i ni junkuei ja ma vi ndakoo sa'un ka,
te ni ka naa, na kuinio ñu'u iti ja ni nda'va
sa'un.”

18 Yun te jiña'a ia Dios nuu ñayiu ñuu ya:

“Ma vi kondaka'an ron nagua ni kuu kiuu ni ya'o
yun,

ni ma vi kondakani ka ini ron nagua ni kuu ndee
janana'a.

19 Vitna te sa'a rin joo ja jaa,

te saa ja kuu vitna ñu'ni,

te vi kuni maa ron, chi kune rin in ichi nuu ñu'u
te'a

vi in yute nuu kuu ñu'u yichi ndeva'a.

20 Te vi chiñu'u ña kiti yuku vi ndiva'u vi
chiukun-maa,

chi kuña'a rin ndute vi ko'o ti nuu ñu'u te'a

vi yute nuu ñu'u yichi,

nagua ja kuña'a rin ndute vi ko'o ñayiu ñuu ni
kaji maa rin.

21 Chi ni sa'a rin ñayiu ñuu ya'a ja vi kokui ñayiu
maa rin,

nagua ja vi koka'in ja ia ka'nu ndeva'a kuu maa
rin.

22 'Su roon, Israel, ja ka kuu ron ndikin tata
Jacob,

chi tu ni ka ndakakune'e ña ron jin rin,

chi saa sua'a ni ka kuita ron nuu rin.

23 Chi tu ni ka soko ron ndikachi ja vi teñu'u ron
nuu rin,

ni tu ni ka ochiñu'u ña ron jin rin ja vi teñu'u
ron kiti nuu rin.

Te ni tu ni xna'a ni xndi'ni ña rin ja vi soko ron
ja kee nuu ñunde'i ron nuu rin,

te ni tu ni tenini ña rin ja vi teñu'u ron suja vixin
nuu rin.

24 Te tu ni ka ki'in ron ndoo ja'an xiko asin jin
xu'un ron

ja vi soko ron nuu rin,

ni tu ni ka sa'a ron ja junkuaan ini rin jin xe'en
kiti ka soko ron nuu rin,

chi saa sua'a ni ka skuiso siki ña ron yika kuechi
ron,

te ni ka xndi'ni ña ron jin jakue'e ka sa'a ron.

25 'Te ru'un kuu ja xnaa jakue'e ka sa'a ron ja
ja'a ja na koo jayiñu'u nuu rin,

te ma kondaka'an sa'un ka rin yika kuechi ka
sa'a ron.

26 Vi ka'an ni'nu ja ja'a ron,

te nuu ja oo nagua vi ka'an kuechi ron ja ja'a rin,
te na vi sa'a ndao.

Vi ka'an naxa ka sa'a ron, kondio'ni a tu na
kuechi ka tavi ron.

27 Chi ndee ndi nija'nu xtnañu'u ron ni sa'a yika
kuechi,

te tee ka kaxtno'o nuu ron, ni ka ndakoo siki rin.

28 Yun kuu ja ni xnaa rin tee ka tatnuni nuu
veñu'u,

te ni jandetu rin ja ni ka xnaa jin ñayiu Israel ja
ka kui ndikin tata Jacob,

vi jane'e jayichi ni ka sa'a ña jin."

44

Maintno'o maa Jito'o kuu ia Dios

1 Vitna te vi konini maa ron ja ka kuu ron ñayiu
Israel, ndikin tata Jacob,

chi ni kaji ña rin ja vi kunukuechi ron nuu rin.

- 2 Sua'a ka'an Jito'o, ia ni sa'a ña jin ron,
 ia ni sa'a ña ndee chii si'i ron:
 "Ma koyu'u ron Jacob ja jinokuechi ron nuu rin,
 chi chituu ña maa rin jin ron, ja kuu ron ñayiu
 ndaa ja ni kaji rin.
- 3 Chi skuun rin sau nuu ñu'u te'a, vi koo in yute
 nuu ñu'u yichi,
 te tetniuu rin Espíritu rin nuu ndikin tata ron,
 vi javii java'a rin nuu se'e ron ja vi ndandixin
 nuu kuee ka.
- 4 Te nanakuei vii ne'u yuku kuii,
 na kuinio tnu ñuu ja ka nukuiin yu'u yute."
- 5 Te kachi in suchi yun: "Kuenta maa Jito'o kuu
 san",
 te inkai kondiso sivi Jacob,
 te inkai tei nuu nda'i nuu koka'an:
 "Kuenta maa Jito'o kuu san", te kondiso sivi
 Israel.
- 6 Sua'a ka'an Jito'o, ia ndakui ndeva'a,
 ia kuu rey ñayiu Israel, ia ni skaku ni'nu ña:
 "Maa rin kuu ia oo ndee jaxtnañu'u vi ia oo
 sandi'i,
 te tu na inka dios oo saa ru'un.
- 7 ¿Na in kuu inuu jin ru'un?
 Te na ka'an vi na ndakani yukun nuu rin naxa
 ni kuu
 ndee nuu ni sa'a xtnañu'u rin ñayiu ñuu rin,
 te na ka'an nagua kokuu nuu kuee ka,
 vi na ka'an nagua yituu yatni ja kokuu.
- 8 Te ma vi koyu'u ron ni ma vi koni'i ron,
 chi ja ni ndakani rin vi ja ni ka'an rin nagua
 kokuu ndee ja kunana'a.
 Te maa ron ka kuu testiu rin, ja tu na inka dios,
 chi maintno'o maa rin.

Tu na inka jandakui ja tava'a ña, tu jini rin ni in."

Tu jiniu'u chu'chi ja ka sa'a ñayiu jin nda'i te ka chiñu'i

⁹ Ndi'i ñayiu ka sa'a chu'chi, masu na ja jiniu'u sa'un kuu ja ka sa'i,

te tu nagua jiniu'u chu'chi ja ka kutoi.

Te mai ka kuu testiu ja tu kuu vi kondia'a, ni tu ka jinkui'nu ini.

Yun kuu ja ka kendoo kanoo mai.

¹⁰ Na in sa'a in chu'chi axi xtute kaa ja sa'a in chu'chi,

nagua ja chiñu'i na kuinio Dios, tu nagua jiniu'u sa'un tniuu sa'i.

¹¹ Te ndi'i ñayiu ka chiñu'u chu'chi yun, vi kendoo kanoo,

chi maa ni ñayiu ñuyiu ka kuu ñayiu ka sa'a chu'chi yun.

Te nuu ja ndi'i ñayiu yun na vi ndututu ja vi kundaa kuechi,

te vi sa'u kuii ini, te ndi'i vi kendoo kanoo.

¹² Chi tee kani kaa ki'in de in pinsa, te jin yun tni de kaa,

te tnaa de nuu ñu'u tikayi ja teñu'u de.

Te ndatau de, te kuun de martiyu de ja sa'a de in chu'chi,

te ndane'e de jin jandakui nda'a de.

Yun te kokin de, te kuita de, te nuu tu ji'i de ndute, te kuita kani de.

¹³ Te tee sa'a yutnu, chi chikua'a de jin reila de, te ndane'e de in ñayiu,

te jin in lápiz vi jin compás ndane'e de, te tuji de
 tnu jin in taka,
 te ndane'e de in teyii vi ndi'i nagua luu kaa in
 ñayiu. Yun te jani de ini in ve'e.

14 Te ja'nde de sava tnu itni, te kaji de in tnu
 ciprés axi in tnu ndii,
 te jandetu de ja'nu tnu ne'u sava ka yutnu nuu
 yuku yun,
 axi xtee de in tnuyuja, te kuun maa sau, te ja'nu
 tnu.

15 Yun te ka ki'in ñayiu tutnu nuu tnu ja ka tnui,
 te ka ki'in sava tnu ja ka ndasai,
 te sava tnu ka teñu'i jitnu ja ka chio'i xtaa vixin.
 Te suni jin xtnuu yun ka sa'i in chu'chi, te ka
 chiñu'i.

Yun te ka ndane'i in chu'chi na kuinio in ñayiu,
 te ka jinkuiin jiti nuu.

16 Te sava tutnu yun, ka teñu'i, te yun ka chio'i
 kuñu,
 te ka jai kuñu ni kasun yun guaa ndee ka ndenuu
 ini.

Yun te ka ndasai yu'u ñu'u yun, te ka kachi:
 “Ja ni nduu i'ni san nini ndia'a san nuu ñu'u
 ya'a”.

17 Te yutnu ja kendoo yun sa'i in chu'chi, te
 junkindei nuu ja chiñu'i,
 te jikanta'ui nuu, te jiña'i: “Skaku ni'nu ña ni,
 chi maa ni kuu dios san”.

18 Te ñayiu yun, chi tu ka jini, ni tu ka jinkui'nu
 sa'un ini,
 chi ka ndesi nduchi nui, te tu kuu vi kondia'i.
 Vi ka ndesi jajintnuni, te tu kuu vi jinkui'nu ini.

19 Tu ka ndachikua'i, ni tu ka ndakani ini ja vi jinkui'nu ini, te ka kachi:

“Sava yutnu ya'a ni ka xna'o ñu'u, te nuu ñu'u tikayi yun ni ka chio'o xtaa vixin,

vi ni ka skasuon kuñu, te ni ka jao,

¿te a vi sa'o in jane'e jayichi jin yutnu ni kendoo yun?

¿A vi junkindeio nuu in pedasu yutnu ni ja vi chiñu'o?”

20 Te na kuinio ja ka jaa ñayiu yaa oo nuu ñu'u yun, chi ka jandetui ja xnda'u ña anui,

te ka ndoñu'i, te ni ma kuu ja skaku ni'nui mai, ni ja vi kachi:

“Chu'chi ja ka neo nda'a kua'o ya'a, chi nino'o ni ja xnda'u ña kuu”.

Ni jaka'nu ini ia Dios te skaku ni'nu ya ñayiu Israel

21 Te jiña'a ia Dios: “Vi kondaka'an ya'a, vi Israel, ja ka kuu ron ndikin tata Jacob,

ja ka jinokuechi nuu rin,

chi maa rin ni sa'a ña, te ma ndunaa sa'un ini ña rin jin ron.

22 Chi ni xnaa rin jakue'e ka sa'a ron na kuinio in viko

vi na kuinio viko no'o, saa ni xnaa rin yika kuechi ron.

Te vi ndajiokuiin nuu maa rin,

chi ni ndatau ña rin nuu jakue'e”, jiña'a ya.

23 Vi kata ron ka oo ron andivi ja ka kusii ini ron, chi maa Jito'o ni sa'a siun.

Vi kana jaa ron ka oo ron ndee chii ñu'u,

roon ja ka kuu ron tinduu vi yuku vi ndi'i yutnu
ja ka oo nuu yuku.

Vi kata yaa nuu ia Dios,
chi ni ndatau ña Jito'o Dios jin Jacob, te ni xne'e
ya jaka'nu ya
nuu ndikin tata de ja ka kuu ñayiu Israel.

²⁴ Te sua'a ka'an Jito'o, ia ni ndatau ña,
ia ni sa'a ña ndee chii si'i ron:
"Maa rin kuu Jito'o, ia ni sa'a ndi'i ja oo ya'a,
te maintno'o maa rin ni jata andivi vi ni jani
yutnu rin ñuyiu,
te tu sa'un na in ni chituu ña jin rin.

²⁵ Te maa rin sa'a ja tu skunkuu tno'o ka ka'an
tee tno'o,
ja ka ka'an ja tno'o Dios ka ndakani,
vi sa'a rin ja ka ndukue'e ñayiu ka jitotnuni,
vi sa'a rin ja ka ndakaka yata ñayiu ndichi,
vi sa'a rin ja tu jiniu'u tno'o ndichi ja ka ka'in.

²⁶ Te maa rin sa'a ja kekuei ndaa tno'o ka ka'an
tee ka jinokuechi nuu rin,
te skunkuu rin tno'o ka xteku ña tee ni tetniuu
rin.

Te maa rin ka'an:
Ja Jerusalén, chi vi ndajiokuiin ñayiu vi nukoi,
te ndi'i ñuu ja tñii Judá, chi vi ndasa'a ñayiu ñui,
te sa'a maa rin ja vi nduva'a ñuu ni ka tnani.

²⁷ Maa rin kuu ja tatnuni ja yichi ndee ka'a ndute
mar,

te tatnuni rin ja na vi yichi yute.

²⁸ Te maa rin jiña'a nuu rey Ciro
ja maa de kuu tee jito ñayiu ñuu rin ja ka kuu
na kuinio ndikachi rin.

Te skunkuu de ndi'i nagua kuini rin,

te ka'an de ja na vi nduva'a ve'e ñuu Jerusalén,
vi na vi ndasa'a veñu'u ka'nu.”

45

*Ni chitniuu ña ia Dios jin rey Ciro ja sa'a de in
tniuu ka'nu*

¹ Sua'a jiña'a Jito'o nuu Ciro, tee ni chitniuu ya
ja kokuu de rey Babilonia,
te ni tnii ya nda'a kua'a de, nagua ja kotatnuni
de siki ñuu na'nu,
te kindee de ndatniuu ja ka nee sava ka rey ja ka
jaxin tna'a jin de,
te ndakune ya ye'e ñuu nuu kua'an Ciro,
te ma vi ndandesi ka ye'e ñuu yun:

² “Koxno'o maa rin nuu ron, te ndasandaa rin
ichi yakua,
te ta'u rin xtnuu ye'e ja kuu bronze,
te skuechi kueli rin kaa yi'i ye'e yun.

³ Te taa rin jakuika oo yu'u vi ndatniuu oo va'a
nuu tu na in jini,
nagua ja kuni ron ja maa rin kuu Jito'o,
ia Dios ñayiu Israel, ja kana sivi ña rin.

⁴ Te ja ja'a Jacob, tee jinokuechi nuu rin
vi ja ja'a ndikin tata de Israel ja ka kuu ñayiu ni
kaji rin,
ni kana sivi ña rin, te ni taa rin in tniuu ka'nu ja
koo jayiñu'u nuu ron,
visi tu jini ña ron jin rin.

⁵ Maa rin kuu Jito'o, te tu na inka ia oo,
tu na inka Dios saa ru'un.
Te ja ni sa'a yutnu ña rin ja kaxin tna'a ron,
visi tu jini ña ron jin rin,

6 *nagua ja na vi kuni ndi'i ñayiu ka oo ichi nuu jinonta nikandii vi ichi nuu kee, ja tu na inka Dios oo saa maa rin, chi maa rin kuu Jito'o, te tu na inka oo.*

7 *Maa rin kuu ja sa'a jaye'e ni'nu vi ja oo ñunee, te sa'a rin ja ka oo vii ka oo va'a ñayiu, vi ja ka tna'a ndeva'a tnundo'o. Maa rin kuu Jito'o ja sa'a rin ndi'i ya'a."*

Dios kuu ia ndakui ndeva'a

8 *"Ndee sukun andivi yun na kuun ja sa'a ndaa ndaa rin, na kuinio viko ja skuun sau. Te nuu ñuyiu na vi kaya ñayiu ni skaku ni'nu rin ja vi sa'a ndai, na kuinio ñunde'i ja june nuu ja janta'u sau, te jite kua'a yuku kuii, chi maa rin kuu Jito'o ja ni sa'a rin ndi'i ya'a."*

9 *"Su nda'u ni ka ñayiu ja tee tna'i jin ia ni sa'a ña jin, chi kui na kuinio in ndatniuu ñu'u, te nda'u ni ka ndatniuu yun, chi inuu ni tichioo ka kuu jin sava ka ndatniuu ñu'u. Chi ¿a kuu kuña'a ndatniuu ñu'u yun nuu tee ni sa'a ña jin:*

*Nagua kuu ja ni sa'a ni?
Tu jini ni naxa satniuu ni.*

10 *Nda'u ni ka se'e ja jiña'i nuu tatai:*

¿Nau ja ni sa'a ña ni?

Axi nuu nanai: ¿Nau ja ni skaku ña ni?"

11 *Sua'a ka'an Jito'o, ia ii ja ni sa'a ña jin ñayiu Israel:*

“¿A jakuei ron ka jikan tno'o ña ron naxa vi koo
 naxa vi kaka se'e rin,
 axi ka tatnuni ron nuu rin na tniuu sa'a rin?
¹² Maa rin ni sa'a ñuyiu, te ni sa'a rin ñayiu ja
 ka oo nuu ñuyiu.
 Maa rin jin nda'a rin ni jata rin andivi,
 te ni tatnuni rin ja ni ka jinkoo ndi'i kimi.
¹³ Maa rin sa'a ja sa'a ndaa Ciro,
 te ndasa'a ndaa rin ndi'i ichi jika de.
 Te maa de ndasa'a ñuu rin, te ndasiaa de ñayiu
 rin ja ka jika nda'u.
 Te ni ma kakan de ja vi tniuya'ui, ni ja vi skuta'u
 ñai,
 kachi maa rin ja kuu rin Jito'o, ia ndakui
 ndeva'a.”

¹⁴ Sua'a ka'an Jito'o nuu ñayiu Israel:
 “Ndatniuu ja ka neva'a ñayiu Egipto vi ja ka xiko
 ñayiu Etiopía,
 vi ñayiu ñuu Seba, tee inu sukun ka,
 vi ndaya'a nuu nda'a ron, te vi kokuu kuenta
 maa ron,
 te vi konu'ni de jin cadena, vi kondikin ña de
 ki'inkuei ron,
 te vi jinkindei de nuu ron ja vi kakanta'u de,
 te vi kachi de: Jandaa ndija ja oo Dios jin ni,
 te tu na inka dios oo, chi maintno'o maa ya”.
¹⁵ Jandaa ndija ja maa ni kuu Dios, ia oo yu'u,
 ia Dios ja skaku ni'nu ñayiu Israel, vi kachi de.
¹⁶ Te ndi'i ñayiu yun vi kunu nuu ini, te vi
 kukanoi,
 te ndi'i tee ka sa'a chu'chi vi tna'a jakanoo.
¹⁷ Su ñayiu Israel, chi skaku ni'nu ña Jito'o,
 te nikuii nikani ni skaku ni'nu ña ya,

te ma vi tna'a sa'un kai ja kanoo, ni ma vi skexiko
ka ña jin.

18 Chi sua'a ka'an Jito'o, ia ni sa'a andivi,
ia kuu Dios ja ni sa'a ya ñuyiu,
ia ni sa'a na ni jinkoo ñuyiu,
te tu ni sa'a ya ja koo uun, chi ni sa'a ya ja vi koo
ñayiu,
te kachi ya: "Maa rin kuu Jito'o, te tu na inka ia
oo saa ru'un.

19 Te tu ka'an yu'u rin, ni tu ka'an rin in nuu inee
ñuyiu ya'a,
ni tu ni ka'an rin nuu ndikin tata Jacob:
Tu jiniu'u ja vi ndanduku ña ron.
Chi maa rin kuu Jito'o,
te ka'an ndaa rin, vi ka'an rin nagua kuu
jandaa."

Ndi'i ñayiu vi ka'nu jiti nuu ia Dios

20 "Vi ndututu te ne'ekuei ndi'i ron ja ka tekua ka
ron,
ja ni ka kendoo ron nuu sava ka ñuu.
Chi ñayiu vasa ka kuu ñayiu ka jiso chu'chi
yutnu, te ka jiondita jin,
te ka ndakuatui nuu in chu'chi ja ma kuu skaku
ni'nu ña.

21 Vi ka'an vi kakan tno'o tna'a in in maa ron
naxa kaa,
¿na in ja ni ka'an ndee jaxtnañu'u nagua kokuu?
Axi ¿na in ja ni kaxtno'o tno'o ya'a ndee
janana'a?
¿A masu maa rin ja ni oka'an ja kuu rin Jito'o?
Te tu na inka dios oo saa maa rin, tu na inka Dios
ja sa'a ndaa ndaa,

ia ja skaku ni'nu ña.”

22 “Ne'ekuei nuu maa rin, te vi kaku ni'nu ron,
ndi'i ron ja ka oo ron ndee ja'a ñuyiu,
chi maa rin kuu ia Dios, te tu na inka dios oo.

23 Chi ni kee yu'u rin nuu maa rin,
te tno'o ndaa kuu tno'o ka'an rin,
te ma kuu ja junaa,
chi nuu maa rin vi ka'nu jiti ndi'i ñayiu,
te nuu maa rin vi kee yu'u ndi'i ja vi kuantno'o
ñai.”

24 Te vi kachi nuu rin: “Maintno'o nuu Jito'o oo
tno'o ndaa vi jandakui”,
te ndi'i ñayiu ka kiti ini nuu ya kentakuei, te vi
kendoo kanoi nuu ya.

25 Te jin maa Jito'o, te ñayiu ndaa vi kokuu ndi'i
ndikin tata Israel,
te vi kosa'a ka'nu ñai jin ya.

46

*Ka'nu ka kuu ia Dios saa chu'chi ñayiu Babilo-
nia*

1 Ni jinkindei chu'chi Bel, te ni kanakau chu'chi
Nebo,
te ni ka tee chu'chi yun yata kiti jiso,
te inu vee ndeva'a chu'chi yun ja ka ndiso ña kiti
ni kuita,
su ya'a yun ni kua'ankuei jin.

2 Te ni ka jinkindei vi ni ka junkau chu'chi yun,
te tu ni kuu vi kaku, te ni ka jiso ña ñayiu
kua'ankuei jin,
te kua'ankuei inka ñuu ja yun vi koo nda'u.

3 Te kachi ia Dios: “Vi konini ndi'i ron, ñayiu Israel, ja ka tekua ka ron ja ka kuu ron ndikin tata Jacob, chi maa rin jito ña ndee nuu ka ñu'u ii ka ron ndee chii si'i ron.

Te ñundee ña maa rin ndee nuu inka ni ka kaku ron.

4 Te inuu ni kosa'a rin jin ron ndee nuu vi kuu nija'nu ron, guaa ndee nuu vi kuvixi ron, saa ni kochituu ña rin,

chi maa rin ni sa'a ña, te kokoto ña rin, saa ni chituu ña rin, te skaku ni'nu ña rin.

5 ¿Na in vi skintna'a inuu ña ron, axi na in sa'a inuu jin rin?

¿Na in kuu inuu jin rin, nagua ja vi kintna'a inuu jin rin?

6 Ka oo sava ñayiu ja ka tauu oro nuu itni, te ka chikua'i xu'un kaa kuu plata.

Yun te ka tniuya'ui in tee kani kaa nagua ja sa'a de in chu'chi,

te ka jinkindei nuu chu'chi yun ja ka chiñu'i.

7 Te ka chisokoi chu'chi yun, te kua'ankuei jin,

te ka jani in nuu koo maa, te yun ni oo,

te ni tu kanda ja ndenu ki'in.

Te visi na vi kana vi nda'i nuu, su tu nagua kuu ja sa'a,

te ni ma skaku ni'nu ña nuu tnundo'o.

8 'Vi ndaka'an gua'a maa ron, ñayiu ka ndakoo siki rin,

te vi ndukanoo, vi ndakani gua'a ini jin ndee ini ndee anu ron.

9 Vi ndaka'an nagua ni kuu ndee ja nana'a,

chi maa rin kuu ia Dios, te tu na inka dios oo.
Maa rin kuu ia Dios, te tu na in kintna'a inuu jin
rin.

10 Chi maa rin ni ka'an ndee jaxtnañu'u nagua
kokuu kiuu sandi'i,
te ndee ja nana'a ja ni ka'an rin nagua kuu ja
kokuu.

Te kachi rin: Nagua ni ndakani ini rin, te
skunkuu,

te sa'a rin ndi'i nagua kuini rin.

11 Te ndee ichi nuu jinonta nikandii kana rin in
tee

ja kii de ndee jika na kuinio in xia'an ja su'u ti ja
jaa ti,

ja sa'a de nagua kuini rin.

Te nagua ni ka'an rin, te saa skunkuu rin.

Te nagua ni ndakani ini rin, te saa sa'a rin.

12 Vi konini ron, ñayiu inu ndee ini anu,

ja ka oo jika ron ja vi sa'a ndaa ron.

13 Te sa'a rin ja kuyatni ja sandaa rin, te ma kuu
jika.

Te ma kokuu kuee ja skaku ni'nu rin ñayiu ñuu
rin.

Te sa'a rin ja vi kaku ni'nu ñayiu ñuu Sión,

te koo jayiñu'u rin nuu ñayiu Israel."

47

Sandaa ia Dios kuechi ñayiu Babilonia

1 "Maa ron, ñayiu ñuu Babilonia ja ka kuu ron
na kuinio suchi si'i ndutu, ja ka kuu ron
tatatno'o caldeo,

manukuei te vi jinkoo ndee nuu ñu'u,

chi ma vi kotatnuni sa'un ka ron,

te ni ma vi koxnani sa'un ka ña suchi si'i yute vi
suchi si'i vii.

² Vitna te vi kakuiko molinu ron, te vi ndiko triu
ron,

vi xtajioo sa'un ndesi nuu ron, te vi kane'e xioo
ron,

te vi tavichi sa'nda ron, te vi kene'e ndijan ron,
te vi ya'a ron yute jian.

³ Te na tuu ndijin ja ka ndaa vichi ron, te na vi
kuni jakanoo ron,

chi ndaxtenaa rin ñayiu, te ni in ñayiu ma kaku
nuu nda'a rin",

kachi ia Dios.

⁴ Chi ia ja skaku ni'nu ña jin ñayiu ñuu san Israel,
nani ya Jeovaa, ia ndakui ndeva'a,

te maa ya kuu ia ii ñayiu Israel.

⁵ Te jiña'a ya nuu ñayiu Babilonia:

"Vi jinkoo te ma vi koka'an sa'un ron, ja ka kuu
ron na kuinio sesi'i ñayiu caldeo,

te kua'ankuei ñunee yun vi koo ron,

chi ma vi koxnani sa'un ka ña ñayiu ka kuu
nija'nu ja ka tatnuni jin ron.

⁶ Chi ni kiti ini rin nuu ñayiu ñuu rin,

te ni jandetu rin ja ni ka sa'a ne'e ka sa'a yichi
ña jin,

te ni xndendoo rin jin nuu nda'a ron.

Su tu ni ka kunda'u ini ron jin,

te ni ka jiña'a ron tniuu ndee ndeva'a nuu ñayiu
nija'nu ñuu rin.

⁷ Te ni ka kachi ron: Siun ni vi kokuu nija'nuo.

Su tu ni ka ndakani ini ron ya'a,

ni tu ni ka ndachikua'a ron naxa kaa ja kokuu
nuu na skundi'i.

8 Vitna te vi konini tno'o ya'a, ja ka kuu ron ñayiu
 ka junkuaan ini jasii ini oo ñuyiu,
 ja vi ka kukanu ini ndeva'a ron ja ka oo gua'a
 ron,
 te ka kachi ron jin anu ron: Maa ni mao te tu na
 inka ñayiu inuu jion.

Maa ni yoon ma vi kendoo nda'uo, te ni ma vi
 ski'on se'o, ka kachi ron.

9 Su ndi nduu tnundo'o ya'a, chi sanaa ni te kii
 nuu invaa ni kiuu,
 te vi kendoo nda'u ron, te vi ski'in ron se'e ron.
 Chi xeen ndeva'a tnundo'o kii siki ron,
 visi kuakua'a tniuu tasi vi kua'a javii ka sa'a ron
 ja ka xnda'u ron ñayiu.

10 Chi ni ka kukanu ini ron jakue'e ka sa'a ron
 yun,
 te ni ka kachi ron: Ni tu na in ndia'a ña.
 Chi jandichi ron yun vi ja ka jini ron ni ka xnda'u
 ña jin ron.

Te ni ka kachi ron jin anu ron: Maa ni mao ka
 kuu,
 te tu na inka ñayiu inuu jin mao.

11 Su kii jakue'e siki ron ja ma kuu vi ka'nu ni'nu
 ron jin jatasi ka sa'a ron.
 Te junkau tnundo'o siki ron ja ma kuu naxa vi
 xtajioo ron.

Te sanaa ni, te kii in ja xnaa ña, in ja tu ka ndetu
 ron.

12 'Su vi kosa'a ni ron tniuu tasi ja vi koxnda'u
 ron ñayiu vi kuakua'a tinuu u'u vi konda-
 sia'a ron,
 tniuu ja ka sa'a ron ndee nuu lule ron.
 Kondio'ni a jiniu'u joo nuu ron

axi kondio'ni a vi kundee ron ja vi siu'u ron ñayiu.

¹³ Chi ja ni ka kuita ron jin kua'a ñayiu ja ka xteku ña jin ron.

Vitna te na vi ndututu tee ka jitotnuni ichi andivi, vi ka skua'a de siki kimi, vi ka ka'an de nagua kokuu nuu in in yoo.

Kondio'ni a kuu vi skaku ni'nu ña de nuu tnundo'o ja vaji siki ron.

¹⁴ Su ndi'i de ka kuu na kuinio ndayo'o, te teñu'u ña ñu'u, te ma kuu vi kaku de nuu yaa ñu'u yun.

Te ma kendoo ñu'u tikayi ja vi ndasaa ñayiu, ni yaa ñu'u ja vi jinkoo ñayiu vi ndasai.

¹⁵ Saa vi ndo'o tee tasi ron, tee ni ka osatniuu jin ron ndee nuu lule ron.

Te in in maa de ki'inkuei de ichi mamaa de, te tu na in koo ja skaku ni'nu ña jin ron", jiña'a ya.

48

Ka'an xeen ia Dios nuu ñayiu Israel

¹ Maa ni ja ka kuu ni ñayiu ve'e Jacob, vi konini ni tno'o ya'a, ja ka ndiso ni sivi Israel, ja ka kuu ni ndikin tata Judá, te ka kee yu'u ni jin sivi Jito'o,

vi ka ndakakune'e ni ia Dios ñayiu Israel.

Su masu inu ndija ni ja ka sa'a ndaa ni,

² visi ka ka'an ni ja ñayiu ñuu ii ka kuu ni, te ka kukanu ini ni ia Dios ñayiu Israel, te sivi ya kuu Jito'o, ia ndakui ndeva'a.

³ Te kachi ia Dios: “Ja ni ka'an rin nagua ni kuu ndee jana'a,
jin yu'u maa rin ni ka'an rin ja ni kaxtno'o rin nagua kokuu,

te ñama ni sa'a rin, te saa ndija ni kuu.

⁴ Chi ja jini rin ja inu kixin ndeva'a ron, te inu ndee ndeva'a ini ron na kuinio kaa, te inu kaji xini ron na kuinio bronce.

⁵ Ja ni ka'an rin ndee ja ni kuu na'a, ama ka ja kokuu, te ja ni oka'an rin, nagua ja ma vi kokachi ron: Maa chu'chi san ni sa'a.

Maa chu'chi ni tuji vii san axi kaa ja ni xtute san te ni sa'a san kuu ja ni tetniuu.

⁶ Ndi'i ja ni sa'a rin ya'a, ja ni ka onini ron vi ja ni ka ondia'a ron, ¿te a ma vi ndakani ron nuu sava ka ñayiu ja siun ni kuu?

Te ndee vitna te ja kaxtno'o rin tno'o jaa vi tno'o ja ni oyu'u ja tu ni ka ojini ron.

⁷ Te tno'o ja inka ni ka'an jaa rin vitna kuu, te masu tno'o ja ja ni oka'an rin ndee ja oo kiuu kuu,

chi inka vitna te ka nini ron ja ka'an rin nagua ja ma vi kachi ron:

Ja ka jini san tno'o ya'a.

⁸ Chi tu na ama ka nini ron, ni tu na ama ka jini ron,

chi jandaa ndija ja tu ni ka onune so'o ron ja vi konini ron.

Chi ja jini rin ja masu ñayiu ndaa ka kuu ron, te ka kuso'o ron, chi ndee nuu ni ka kaku ron ka xnani ña jin ron:

Se'e ja so'o ndeva'a.

9 'Te vi ja koka'nu maa rin, te jandee ini rin jin
ja kiti ini rin,
te vi ja ja'a jayiñu'u maa rin, te junkani rin maa
rin ja tu xnaa ña rin.

10 Te kondia'a ja ni ndasavii ña rin,
su masu nagua ka sa'a jin kaa kuu plata.
Chi ni jito tnuni ña rin nuu jitnu nuu oo tnundo'o
tnuneni.

11 Te ja ja'a maa rin kuu ja ni sa'a rin sia'a
nagua ja ma vi ka'an kue'e ña jin rin,
chi ma kuandetú rin ja vi kuña'a ñayiu jayiñu'u
rin nuu in chu'chi."

Skaku ni'nu ña Jito'o jin ñayiu ñuu ya

12 Te jiña'a ia Dios:
"Konini tno'o ka'an rin, vi Jacob, ja suni nani ron
Israel
ja kuu ron tee ni kana rin,
chi maintno'o maa rin kuu ia Dios, te maa rin
kuu jaxtnañu'u
vi suni maa rin kuu jasandi'i.

13 Te jin nda'a maa rin ni sa'a rin ñuyiu,
te nda'a kua'a rin ni jata rin andivi
te nuu ni kana rin sivi in in, te ni ka jinkoo.

14 'Vi ndututu ndi'i maa ron, te vi konini tno'o
ka'an rin,
¿axi ndee in chu'chi ja ni oka'an nagua kokuu?
Maa ni tee kutoo rin ja kuu rin Jito'o, kuu tee
ndakoo siki ñuu Babilonia,
ja sa'a de nagua kuini rin ja sa'a rin jin ñayiu
tatatno'o caldeo ja ka oo ñuu yun.

15 Maa rin kuu ia ni ka'an, te ni kana rin de.
Maa rin ni sa'a ja vaji de, te kee gua'a de jin ja sa'a de.

16 Te kachi de: Ne'ekuei ni yatni nuu oo san, te vi konini ni tno'o ya'a:

Tu ni ka'an yu'u san ndee jaxtnañu'u
te oo san yun ndee nuu ni kuu siun,
te vitna te tetniuu ña Jito'o jin san jin Espíritu ya, kachi de."

17 Sua'a ka'an Jito'o, ia skaku ni'nu ña jin ron, ia ii ñayiu Israel: "Maa rin kuu Jito'o ron, te kaxtno'o rin nagua kuu java'a maa ron, te kondeka ña rin ichi gua'a nuu vi kaka ron.

18 Te nuu ja na vi konini ron tno'o tatnuni rin, te koo kua'a jamani ja vi koo jin ron na kuinio in yute,

te tniuu ndaa ja ka sa'a ron kaya na kuinio ola ndute mar.

19 Te vi koo kua'a ndikin tata ron na kuinio ñuti, te vi koo se'e ron na kuinio in in ñuti yun, te ma vi naa vi ndoñu'u se'e ron nuu rin.

20 'Ndekuei ron ka oo ñuu Babilonia, te vi kunu yu'u, ma vi koo ka ron ne'u ñayiu caldeo.

Vi xtutenuu tno'o ya'a, te vi kana jaa ja ka kusii ini ron,

vi kaxtno'o nuu ñayiu ka oo ndee ja'a ñuyiu, te vi kuña'a:

Ni skaku ni'nu ña Jito'o jin ndikin tata Jacob, ñayiu ka jinokuechi nuu ya."

21 Te tu ni ka oo yichi ñayiu yun nuu ni jaka ña
ya nuu ñu'u te'a,
chi ni ndata ya kava, te ni sa'a ya ja ni jinonta in
nuu ndute, te ni jika de.

22 “Su ñayiu kue'e, chi ma vi koo mani”, kachi
Jito'o.

49

Ni kana ña ia Dios jin in tee jinokuechi nuu ya

1 Vi konini ni tno'o ka'an san, maa ni ja ka oo ni
yu'u ndute mar,

vi maa ni ja ka oo ni ñuu jika.

Ni kana ña Jito'o jin san ndee nuu inee ii san chii
si'i san,

te ja ni ka'an ya sivi san ndee nuu kuini ka ja
kaku san.

2 Te ni sa'a ya yu'u san ja kuu na kuinio in yuchi
kani xeen yeyu yeyu,

te ni tayu'u ña ya nuu kati nda'a ya.

Te ni sa'a ya ja kuu san na kuinio in yutnu
ndugua ja ni tuji vii ya,

te ni tava'a ña ya nuu itni nuu ka ñu'u va'a yutnu
ndugua ya.

3 Te kachi ya: “Israel, tee jinokuechi nuu maa
rin kuu ron,

chi jin roon, te xne'e rin maa rin ja kuu ka'nu
ndeva'a rin”.

4 Su ni ndakani ini san: “Ni satniuu uun kuitio,
te tu nagua jiniu'u ja ni kuitao ni satniuo.

Su kukanu inio ja nuu nda'a maa ia Dios xnden-
doo tniuu sa'o,

te maa ya guaa ndatniuya'u ña jion.”

⁵ Su vitna te kachi Jito'o ja maa ya ni sa'a ña jin san ndee ini chii si'i san, nagua ja kokuu san tee jinokuechi nuu ya, nagua ja sa'a san ja vi ndajiokuiin ñayiu Israel nuu ya ja ka kui ndikin tata Jacob, chi ni junkuaan ini ña Jito'o jin san, te maa ia Dios san taa jandakui san.

⁶ Te kachi ya nuu san: “Masu na ja vavi'i kuu ja kokuu ron tee jinokuechi nuu rin, ja ndaxtutu ron ñayiu Israel ja ka tekua, ja ka kui ndikin tata Jacob, nagua ja na vi ndajiokuiin ñui.

Chi suni sa'a rin ja kokuu ron na kuinio ñu'u ja koye'e ron nuu ñayiu sava ka tatatno'o, vi nagua ja kaxtno'o ron nuu ñayiu ka oo ndee ja'a ñuyiu ja skaku ni'nu rin jin.”

⁷ Sua'a ka'an Jito'o, ia ii ja ni ndatau ñayiu Israel nuu ñayiu ja ni ka oskexiko ña jin, vi ni ka oka'an u'un ña ñayiu sava ka ñuu jin, vi ni ka ojinkuechi nuu tee kue'e ja ka tatnuni, te kachi ya:

“Nuu na vi kuni ña rey jin ron vi tee ka tatnuni jin de, te vi ndakoo de, te vi jinkindei vi jinkititi de nuu ron, chi maa rin ja kuu rin Jito'o, ia ii ñayiu Israel, ni kaji ña rin jin ron, te ia ndaa kuu rin, te skunkuu rin tno'o ka'an rin”.

Ni ka'an ia Dios ja nduva'a ñuu Jerusalén

⁸ Sua'a ka'an Jito'o:

“Vi maaaa tiempu gua'a ni onini rin tno'o ni
ka'an ron,
te vi maa kiuu ja skaku ni'nu rin ñayiu, ni chituu
ña rin jin ron.

Vitna te tava'a ña rin, te jin roon sa'a rin in tratu
jin ñayiu ñuu rin,
te ndasa'a ron ñuo, te ka'nde ron ñunde'i nuu vi
sa'a jajin ñayiu,
ja kuu ñunde'i ja ni oo uun.

⁹ Te kuña'a ron nuu ñayiu ka ndesi vekaa:
Kekuei ni.

Te nuu ñayiu ka oo ñunee kuña'a ron: Vi koo ni
nuu ye'e ni'nu.

Te ndi'i ni nuu ichi vi skaa ña jin ron,
te nuu nani kuu ni tinduu te'a, suni vi ni'i ron
ite ja vi kaa ron, na kuinio lelu.

¹⁰ Te ma vi kokokin ron, ni ma vi koyichi ron,
te ni ma koo i'ni, ni ma teñu'u ña nikandii,
chi kondeka ña maa ia kunda'u ini ña jin ron,
te ki'inkuei ron nuu kee ndute.

¹¹ Te kune rin in ichi ndaa nuu ndi'i yuku rin,
te ndasandaa rin ichi rin.

¹² Te kondia'a, chi ndikuei ñayiu ndee ñuu jika,
savai ndikuei ichi norte vi savai ichi nuu makee
nikandii,

vi sava kai ndikuei ndee ñuu Sinim.”

¹³ Te roon ja ka oo ron andivi, vi kata yaa ja ka
sa'a ka'nu ron ia Dios,
te vi kokusii ini ron ka oo ron ñuyiu.

Roon ja ka oo ron yuku, vi kata ja ka kusii ini
ron,
chi maa Jito'o ndakuña'a tno'o sii ini nuu ñayiu
ñuu ya,

te kunda'u ini ya ñayiu maa ya ja ka tna'a
tnundo'o.

14 Su jiña'a ñuu Sión: “Ni xndendoo nda'u ña
Jito'o,
te ni ndunaa ini ña ya jion”.

15 Te jiña'a ia Dios:
“¿A kuu ndunaa ini ña nana jin se'e ña, suchi
jaxin,
te ma kokutoo ka ña suchi ni skaku ni skivi ña?
Su visi na ndunaa ini ña se'e ña,
su ru'un, chi ma ndunaa ini ña rin jin ron.

16 Chi vi ndee sivi ron ini nda'a rin ndiso ña rin,
te siun ni ñu'u ini rin muro ron.

17 Te ja kanuu ini tee vi ndasa'a ña jin ron ja
ndikuei de,
chi ja kua'ankuei tee ni ka xnani ña jin ron vi tee
ni ka xnaa ña.

18 Ndanenuu te kondia'a nii nuu oo ron,
chi ndi'i ñayiu maa rin ni ka ndututu, te vajikuei
nuu oo ron.
Te kee yu'u rin jin ja teku maa rin, kachi rin ja
kuu rin Jito'o,
ja ndi'i ñayiu yun vi kokuu na kuinio ja ñu'u
sukun ron
vi na kuinio ja ni ndukutu vii in suchi si'i ja
tnanda'i.

19 Chi visi ni ka xnani ña jin ron vi ni ka xnaa ña
vi ni ka xndendoo nda'u ka xndendoo kee
ña,
su vitna te lule ndeva'a kokuu ron nuu ñayiu
kua'a ja vi koo nuu ron,
chi vi kuu jika ñayiu ka xnaa ña jin ron.

20 Te vi ndee se'e ron ja ni ski'in ron vi kachi nuu
ron:

Luluu ndeva'a ñuu ya'a ja vi koo san,
te sa'a ka'nu ka ni ñuu ya'a nagua ja kuu vi koo
san.

21 Te kachi ron jin anu ron:

¿Na xiin se'e ka kuu ñayiu ya'a?

te yoon, chi tu na se'o, ni tu ni kuu ja koo se'o,
te maintno'o nio ni kendoo nda'u ni kendoo kee,
te ñayiu ya'a, ¿na in ni skua'nu ña jin?

Te maa ni mao ni ndoo, su ñayiu ya'a, ¿ndenu
vajikuei?"

22 Sua'a ka'an Jito'o:

“Ndane'e rin nda'a rin ichi nuu ka oo ñayiu sava
ka ñuu,

vi kane'e sukun rin sa'un ii rin ja kuu in seña
nuu ñayiu ñuu yun,

te vi ndakanu ndei seyii ron, te kikuei jin, te vi
ndachisokoi sesi'i ron, te kikuei jin.

23 Te tee ka kuu rey vi nduu yua ron ja vi
ndakuaka nda'u ña,

te ña'a ka kuu reina vi kokuu ña'a vi kokoto ña
jin ron,

te vi jinkindei ndee nuu ñu'u nuu ron, ja vi konee
yiñu'i,

te vi yundeï ñuyaka ka ndaa si'in ron.

Saa te vi kuni ron ja maa rin kuu Jito'o,

te ma vi kendoo kanoo ñayiu ka ndetu ka'nu ña
jin rin.”

24 ¿A kuu ndakindeo ja ni ni'i in tee jaxin tna'a?

¿Te a kuu kaku in tee ndesi vekaa nuu in tee
kue'e ja tatnuni?

25 Su sua'a ka'an Jito'o:

“Jandaa ndija ja maa rin, chi kuu ndakindee rin
in ja ni ka su'u tee ka jaxin tna'a,
vi kuu ndakindee rin ja ni ka ni'i tee kue'e ja ka
tatnuni.

Chi maa rin, guaa vi kakuiko tna'a jin ñayiu ka
nduku ja kiti ini siki ron,
te maa rin skaku ni'nu se'e ron.

²⁶ Te ñayiu ni ka tanda'u ña jin ron, sa'a rin ja vi
ndakaa tna'a mai,
te vi ndajini jin niñi mai na kuinio ja ka ji'i vinu.
Saa te ndi'i ñayiu ñuyiu vi kuni ja maa rin kuu
Jito'o,
ia skaku ni'nu ña, ia ni ndatau ña nuu tnundo'o,
ia ndakui ndeva'a ja kuu rin ia Dios Jacob.”

50

Ni ka kuso'o ñayiu Israel nuu ia Dios

¹ Sua'a ka'an Jito'o nuu ñayiu Israel:

“Nuu ja ni xndendoo rin nana ron,
nagua sa'a in tee ja xndendoo de ñasi'i de,
¿te ndenu oo in tutu nuu ka'an ja ni xndendoo
rin ña?

¿Axi na xiin nuu ndita rin ja ni ndaxiko ña rin
jin ron?

Ni ka kuya'u maa ron, su ja ja'a yika kuechi ron.
Te ja ja'a jakue'e ka sa'a ron, te ni kendoo nda'u
nana ron.

² Chi tu na in ni janta'u ña jin rin nuu ni kii rin,
te tu na in ni ka'an nuu ni kana rin.

¿A ni ka ka'an ron ja ma kuu ndatau ña rin?

¿A ja'ni ña ja koo ndakui gua'a ka rin ja kuu
skaku ni'nu ña rin?

Te vi nani ja kuxeen rin nuu ndute mar, te yichi
ndi'i ni de,

vi ka yichi ti'a yute, te ka ji'i chiaka jin soko
ndute,
te ka te'i ndi'i ti ja tu ka na ndute ñu'u.
3 Te maa rin sa'a ja kune tnutnuu andivi,
te sa'a rin ja ndanda'u ni ka oo."

*Maa Jito'o chindee chituu ña jin tee jinokuechi
nuu ya*

4 Maa Jito'o ni tnaa tno'o ndichi yu'u san,
nagua ja kuni san naxa ndakuña'a san tno'o ndee
ini
nuu ñayiu mavikuita ichi ya.
Te ndi'i ni ne'e xtoto ña ya, te june ya so'o san ja
konini san tno'o ka'an ya
nagua sa'a in tee skua'a.

5 Te maa Jito'o ni june so'o san ja konini san,
te tu ni kuso'o san nuu ya, ni tu ni jika yata san.

6 Ni jiña'a san yata san nuu ñayiu ni ka kuun ni
ka kani ña,
vi ni jiña'a san jiki nuu san nuu ñayiu ni ka tno'o
ixi yu'u san,
te tu ni tayu'u nuu san nuu ni ka nani ña vi ni
ka tiusii ña.

7 Chi maa Jito'o chindee chituu ña jin san,
yun guaa tu kukanoo san ja ka nani ña jin san.
Te ni sa'a ndee san nuu san na kuinio yuu,
chi ja jini san ja ma kendoo kue'e san.

8 Chi yatni ñu'u oo ia sa'a ndaa ja ja'a san,
¿te na in kuu ja ndakoo siki san nuu saa?
Te na ki'inkuei jin san nuu ia sandaa kuechi,
¿te na in kuu ja ka'an kuechi ja ja'a san?
Na kii te na ka'an.

9 Te maa Jito'o kuu ia chindee chituu ña jin san,
¿te na in xtavi kuechi ña jin san?

Te ndi'i ñayiu ka ka'an u'u ña jin san vi nai,
na kuinio sa'un ja ni jaa tikixin.

¹⁰ Te na ndee maa ni ka yu'u ni'nu Jito'o,
te ka nini ni tno'o ka'an tee jinokuechi nuu ya.
Te visi ka jika ni nunee nuu tu ye'e ni'nu,
su vi kukanu ini ni Jito'o, te vi kotnii gua'a ni ya.
¹¹ Su ndi'i maa ni ja ka xna'a ni ñu'u,
te ka xnuu ni ñu'u iti ja ye'e nuu ichi ka jika ni.
Te ya'a kuu tnundo'o ja tetniuu san siki ni,
ja vi ka nda'i ka kana ni ja ka jatu ni, te vi
jinkoyu'u ni.

51

Skaku ni'nu ia Dios ñayiu Jerusalén

¹ Kachi Jito'o:

“Vi konini ron ja ka kuini ron vi sa'a ndaa ron,
te ka ndanduku ña ron jin rin.

Vi ndaka'an kava nuu ni ka kuva'a ron,
vi nuu kana yuu nuu ni kekuei ron.

² Vi ndaka'an ndi tata velu ron Abraham vi ndi
nana vela ron Sara,

ña'a ni skaku ni skivi ña,
chi nuu ni kana rin de, te maintno'o ni maa de
kuu,

su ni sa'a vii ni sa'a va'a rin jin de,
te ni skaya kua'a rin ndikin tata de.

³ Te jandaa ndija ja kunda'u ini rin ñuu Sión,
te ndakuña'a rin tno'o sii ini ndi'i nuu ni tnani,
te nuu ñu'u te'a ndasama rin ja nduu nuu ka oo
xtnuu kuii,

te nuu ñu'u yichi nduu na kuinio Edén, nuu ni
xtee maa rin xtnuu kuii.

Yun te vi ndakuanta'u ñayiu, te vi katai vi vi kanai nuu rin ja ka kusii ini."

4 "Roon, ñayiu ñuu rin, vi konini te vi tanuu tno'o ka'an rin, chi nuu maa rin vaji tno'o ja kaxtno'o rin, te tniuu ndaa ja sa'a rin koye'e nuu ñayiu in in ñuu.

5 Te ja oo yatni rin ja sandaa rin, chi ja ñu'u ichi rin ja skaku ni'nu ña rin, te jin jaka'nu rin kotatnuni rin nuu ñayiu in in ñuu.

Te ñayiu ka oo jika, chi ka ndetu ka'nu ñai, te ka kukanu ini ñai ja chindee chituu rin jin.

6 Vi koto ni'ni ichi andivi, te vi koto nuu ichi nuu ñu'u,

te vi kuni ron, chi naa andivi na kuinio ñua'a, te kutu'u ñu'u na kuinio in sa'un, te vi kuu ñayiu ka oo ñuyiu na kuinio chiukun, su nikuii nikani koskaku ni'nu rin ñayiu, te siun ni kosa'a ndaa rin.

7 Vi konini ron ja ka jini ron vi sa'a ndaa ron, maa ron ñayiu ñuu ja ka tnaa ron Ley rin ini anu ron.

Te ma vi koyu'u ron nuu ka kane'e ña ñayiu jin ron,

ni ma vi kuita ron nuu ka nani ñai jin ron.

8 Chi vi kaa ña tikixin jin ñayiu yun na kuinio sa'un,

te na kuinio ixi ndikachi saa vi kaa ña tindaku. Chi nikuii nikani kosa'a ndaa rin, te siun ni koskaku ni'nu rin ñayiu."

9 Na ndoto, na ndoto nda'a ni, vi Jito'o san, te ndundakui jin jaka'nu ni.

Na ndoto te sa'a ni nagua ni sa'a ni ndee
 janana'a,
 ndee tiempu ja ni ya'o yun,
 chi maa ni kuu ia ni skuechi kueli Rahab,
 ja kuu kiti xeen ñu'u nuu ndute mar.

¹⁰ Maa ni kuu ia ni sichi ndute mar, ndute ñu'u
 nuu kunu ndeva'a,
 te ni june ni in ichi ndee nuu kunu ka'a ndute
 mar,

nagua ni ka ya'a ñayiu ni ndatau maa ni.

¹¹ Te vi ndajiokuiin ñayiu ni ndatau Jito'o,
 te vi ka jitai vi ka kanai ndiukuei ñuu Sión.
 Te vi siun ni vi kokusii ini, vi ni'i in jasii ini
 ndeva'a vi koo jin,
 te kujioo tno'o suchi ini vi ja ka nda'i ka kanai.

¹² Te kachi ia Dios:

“Maa rin kuu ja taa tno'o sii ini,
 ¿te na in ka kuu ron, ñayiu Israel, ja ka yu'u ron
 in ñayiu ja ji'i,
 axi in se'e ñayiu ja naa nani kuinio yuku kuii?

¹³ ¿Te a ja ni ka ndunaa ini ron Jito'o ron,
 ia ni sa'a ña jin ron, ia ni jata andivi vi ni jani
 yutnu ñuyiu?

¿Te nau ja ndi'i ni kiuu ka yu'u ron nuu ka jini
 ron
 ja kiti ndeva'a ini tee sa'a ndeva'a ndetnuni ña
 jin ron

nuu nduku de naxa xnaa ña de jin ndi'i ron?
 Su vitna, ¿ndenu oo jakiti ini tee sa'a ndeva'a
 ndetnuni ña jin ron?

¹⁴ Su ñayiu ka tna'a tundo'o ja ka ndesi vekaa,
 chi ja oo yatni ja vi yai,

te ma vi kui ini vekaa yun, ni ma koka'ni ka ña
ja vi kaa vi ko'i.

15 Chi maa rin kuu Jito'o ron,
te sivi rin kuu Jeovaa, ia ndakui ndeva'a.
Te maa rin kagua ndute mar, te sa'a rin ja ka
kañu xeen ola ndute yun.

16 Te taa rin tno'o rin ja ka'an ron,
te chisa'u ña rin jin kati nda'a rin,
chi ni jata rin andivi, te ni skuja rin nuu ni jani
rin ñuyiu,
te jiña'a rin nuu ñayiu ñuu Sión: Ñayiu ñuu maa
rin ka kuu ron."

17 Ndoto, vi Jerusalén, ndoto.
Ndakoo ron ja ni tna'a ron tundo'o jin jakiti ini
Jito'o,
chi ni ji'i ron nuu vasu nuu ñu'u jakiti ini ya vi
ndee ni xndi'i ndi'i ron,
te ni ndajini sa'un ron.

18 Te jin ndi'i se'e ja ni skaku ron,
ni in tu ni ondeka ña jin ron na ichi kaka ron,
te ndi'i se'e ja ni skua'nu ron, tu na in ni otnii
nda'a ron.

19 Te uu jakue'e ya'a ni kii siki ron:
Ni ka xnaa ña jin ron, vi ni ka su'u ja ni oneva'a
ron.

Ni ka ji'i se'e ron jin soko, vi ni ka ja'ni ña jin.
Te tu na in ni kunda'u ini ña jin ron,
ni tu na in ni ndasa'a sii ini ña.

20 Te ni ka kuita se'e ron, te ndi'i ni skina ka
nduei
na kuinio isu ja kanakau ti nuu ka kakuiko ti.
Chi ni kanakau jakiti ini Jito'o siki se'e ron,
vi jakuxeen ia Dios ron nui.

21 Yun kuu ja vitna te konini maa ron ja tna'a ron
tno'o suchi ini
ja ni ndajini ron, su masu jin vinu.

22 Sua'a ka'an Jito'o, ia Dios ron, ia ka'an ni'nu ja
ja'a ñayiu ñuu ya:

“Vitna te xtajioo rin vasu ja sa'a ja ndajini ron
nuu nda'a ron,
te ma ko'o sa'un ka ron vasu nuu ñu'u jakiti ini
rin.

23 Te kuña'a rin vasu rin ja vi ko'o ñayiu ka sa'a
ndeva'a ndetnuni ña jin ron,
ja ni ka kachi nuu ron: Jinkotuu te na vi ya'a rin
siki ron.

Te ni jinkotuu ron nuu ñu'u, te na kuinio ichi kuu
yata ron ja ni ka ya'a ñayiu yun.”

52

Ni ndakuña'a ia Dios tno'o sii ini nuu ñayiu Jerusalén

1 Ndoto ñuu Sión, ndoto ja suni nani ron
Jerusalén,

te sa'a ndakui maa ron, ja kuu ron ñuu ii.

Ndekui'nu sa'un vii ka ron,
chi ma kiukuei sa'un ka ñayiu tu ka yitnuni,
ni ñayiu tne'e nuu ron.

2 Ndakoo, vi Jerusalén, te kisi ñuyaka ja kaa ron,
te jinkoo nuu mesa ja ndatatnuni ron.

Te roon, sesi'i ñuu Sión ja ka ndesi ron vekaa
ñuu jian,

vi xtajioo cadena ja ka nu'ni ron, te vi yaa ron.

3 Chi sua'a ka'an Jito'o ron:

“Tu na xu'un ni ka tniuya'u nuu ni ka kuya'u
ron,

te suni saa ni, tu na xu'un vi nuku'un ron ja
ndatau ña rin”.

⁴ Chi sua'a ka'an Jito'o ron:

“Ni ja'ankuei ñayiu ñuu rin Egipto ja vi koi yun
ndee tiempu ja ni ya'o yun,

te nuu kuee ka te ndeva'a ndetnuni ni ka sa'a ña
ñayiu Asiria,

su masu na jakue'e ni ka sa'i jin ñayiu Asiria
yun”.

⁵ Te vitna, “¿nagua kuu ja sa'o?”, kachi Jito'o.

“Te ni ka jaka ña jin ñayiu ñuo ja vi kunukuechi
ñuu Babilonia,

te masu nagua ni ka sa'i jin ñayiu yun.

Te ñayiu ka tatnuni nui, chi siun ni ka kana ja
ka sa'a teyii,

te ndi'i kiuu ni ka kane'e ña jion.

⁶ Yun te vi kuni ñayiu ñuo na ia kuo,

te kiuu yun te vi kuni ja mao kuu ia jiña'a: Ya'a
oo rin”,

kachi ia Dios.

⁷ Nase vivii si'in neva'a ñayiu vaji nuu yuku jin
tno'o vii tno'o va'a,

vi ka'in tno'o mani, vi vaji jin tno'o sii ini,

vi xtutenui tno'o ja skaku ni'nu ia Dios ñayiu,

te jiña'i nuu ñuu Sión: “Maa ia Dios ron kuu rey,
ia tatnuni”.

⁸ Konini, chi ka kana tee ka yoxnee sukun ja ka
jito ña jin ron,

te inuu inuu ka kana de ja ka kusii ini de,

chi ka ndia'a de jin nuu de ja ni ndajiokuiin Jito'o
ñuu Sión.

⁹ Roon, ve'e tikundu ja ni ka ndoo Jerusalén,

vi kata yaa nuu ia Dios ja ka kusii ini ron,
chi ni ndakuña'a Jito'o tno'o sii ini nuu ñayiu
ñuu ya,

chi ni ndatau ya ñayiu Jerusalén.

¹⁰ Chi vi jin nuu ñayiu ndi'i ñuu, te ni xne'e ya
jaka'nu ya,

te vi ndi'i ñuu ja ka oo ndee ja'a ñuyiu

vi kuni ja ni skaku ni'nu ña ia Dios mao jion.

¹¹ Te maa ni ja ka ndiso ni ndatniuu ii Jito'o,

vi kujioo ni, ndekuei ni ñuu Babilonia jian,

vi ndasavii ni maa ni, te ma vi ke'e ni, ni in ka
jatne'e.

¹² Chi masu ñama ndekuei ni, te ni masu vi kunu
yu'u ni,

chi koxno'o maa Jito'o ichi nuu ni no'okuei ni,

te ichi yata ni suni kokoto ña maa ia Dios mao ja
ka kuo ñayiu Israel.

*Ni tna'a tee jinokuechi nuu ia Dios tnundo'o te
ni sa'a ka'nu ña ya jin de*

¹³ Vi kondia'a ja kee gua'a tee jinokuechi nuu rin,
te kokuu ka'nu de, kokuu ka'nu ndeva'a ndet-
nuni de.

¹⁴ Te kua'a ñayiu vi sa'u kuii ini nuu vi kuni ñai
jin de,

ja vini ndesi sa'un nuu de, te vini tu ka na'a de
ja ñayiu kuu de.

¹⁵ Saa te vi sa'u kuii ini ñayiu kua'a ñuu nuu vi
kuni ñai jin de,

te vi kasi yu'u tee ka kuu rey nuu de,

chi vi kuni de in ja tu na ama ka ndakani nuu
de,

te vi jinkui'nu ini de in tno'o ja tu sa'un na ndee
ka nini de.

53

¹ ¿Na in ni kandija tno'o ni ka kaxtno'o?

¿Te na xiin nuu ni xne'e Jito'o jaka'nu ya?

² Te ni ja'nu tee jinokuechi yun nuu maa ia Dios,
na kuinio in yutnu yute ja ni nana ndee tnu,
te ni kee yo'o tnu nuu ñu'u yichi.

Te tu na'a vii de, ni tu luu kaa de ja kondia'o de,
ni tu na'a gua'a de ja kondioo inio de.

³ Te ni ka skexiko ña ñayiu, tu ni ka ka'an va'a
ñai jin de.

In tee jatu jani'ni vi tee tnundo'o ndeva'a kuu de,
na kuinio in tee ja ma kuu vi kuni ña ñayiu.

Chi ni ka skexiko jin de, te tu ni ka ka'an va'o de.

⁴ Te jandaa ndija ja maa de ni jiso ndi'i kue'o,
te ni tna'a de tnundo'o jin ja ka jatu ka jani'nio.
Su yoon, chi ni ka ka'on ja maa ia Dios ni kani
ña,
vi ni xtuji ña ya, vi ni tetniuu ya tnundo'o siki
de.

⁵ Su ni ka kaan jioo ña jin de ja ja'a jakue'e ka
sa'o,

vi ni ka jaxin vii ña ja ja'a yika kuechio.

Te maa de ni tna'a tnundo'o ja vi koo manio jin
ia Dios,

te jin ja ni tuji de ni ka nduva'a yoon.

⁶ Te ndi'i yoon ni ka ndoñu'u na kuinio ndikachi,
te ni ka ki'on ichi mamao.

Su siki maa de ni skanakau Jito'o yika kuechi ja
ka sa'a ndi'o.

7 Te ka kuun ka kani ña vi ndeva'a ndetnuni ni
ka sa'a ña,
su tu ni ka'an sa'un de; te ni ka jaka ña ja kuu
de na kuinio lelu.

Te tu ni ka'an sa'un de, ni tu ni june de yu'u de
ja ka'an de

na kuinio ndikachi ja ni tu nda'i ti nuu ka sete ti.

8 Yun te ni ka kakuiko ña,
te ndeva'a ndetnuni ni ka sa'a ña jin de,
te tu ni ka sa'a ndaa ja ja'a de, chi ni ka xnaa ña
jin de.

Te tu na in kondakakune'e ndikin tata de nuu
ñuyiu ya'a,

chi ni ka ja'ni ña jin de ja ja'a jakue'e ka sa'a
ñayiu ñuu san.

9 Te ni ka jiña'a in yau ñaña xiin nuu ka yiyu'u
ñayiu kue'e ja vi tayu'u de,
te jinkoyu'u de nuu yau ñaña ñayiu kuika,
visi tu sa'un na jakue'e ni sa'a de, ni tu ni xnda'u
de ñayiu.

10 Su saa ni kuini maa Jito'o ja tna'a de tno'o
suchi ini vi kua'a tnundo'o,

te ja siun ni soko de maa de ja ja'a yika kuechi
ñayiu.

Te kuni de ndikin tata de, te koteku de kuakua'a
kuia,

te jin ma'ñu sagua maa de, te kee gua'a nagua
kuini Jito'o ja sa'a ya.

11 Te nuu ya'a tnundo'o ja tna'a de, te kuni de ja
kee gua'a, te kendoo va'a ini de.

Te kindee tee ndaa ja jinokuechi nuu rin yika
kuechi kua'a ñayiu,

te kondiso kotavi maa de jakue'e ka sa'a ñayiu
yun.

12 Te yun kuu ja kuña'a rin kua'a ja sa'a jajin de
 nuu ka oo tee ka kuu na'nu,
 te vi ndaka'nde de ja ni ka ni'i de jin tee inu
 ndakui,
 chi ni soko de maa de vi ndee ni ji'i de,
 te ni oo de ne'u tee ka sa'a jakue'e,
 te ni jiso siki maa de yika kuechi kua'a ñayiu,
 vi ni ka'an ni'nu de ja ja'a ñayiu ka sa'a yika
 kuechi.

54

Koo in kiuu koo vii koo va'a ñuu Jerusalén

1 “Kokusii ini ron, ña'a ja ña kuu koo se'e ron, ja
 ña uun skaku ron lulu,
 te kata vi kana jaa, ja kusii ini ron,
 ja tu na ama ja'nde chii ron ja skaku ron lulu
 ron,
 chi koo kua'a ka se'e ña'a ni ndoo, saa se'e ña'a
 ndeka tna'a”,
 kachi Jito'o.

2 “Sa'a ka'nu ka ve'e sa'un ron, te ndaskaa ka
 sa'un ve'e ron,
 te ma kochikua'a ron nuu koo ron.
 Ndasaa kani ka yo'o vi ndakani gua'a nduyu ja
 kotnii ve'e ron.

3 Chi kuu jite ka ron ichi nda'a kua'a vi ichi nda'a
 satni,
 te vi kindee ndikin tata ron kua'a ñuu na'nu ja
 vi sa'a jajin,
 te vi koi ñuu ja ni ka ndonda'u yun.

4 Te ma koyu'u ron, chi ma kendoo kue'e ron
 ni ma sa'a nda'u ron maa ron, chi ma kendoo
 kanoo ron,

chi sua'a ndunaa ini ja kanoo ni tna'a ron nuu
 kuechi ron,
 te ma kondaka'an ka ron ja ni ka oskexiko ña jin
 ron nuu ni ndonda'u ron.

⁵ Chi ia ni sa'a ña jin ron kuu yii ron,
 te Jeovaa, ia ndakui ndeva'a, nani ya,
 te ia ni ndatau ña jin ron kuu ia ii ñayiu Israel,
 ja nani ya ia Dios ninii ñuyiu.

⁶ Chi ni ndakana ña Jito'o jin ron na kuinio ñasi'i
 ni ndoo maa,
 te kusuchi ndeva'a ini ña, na kuinio ñasi'i kuechi
 ja ni tnanda'a te ni ndoo maa in",
 kachi Jito'o ron.

⁷ Te suni kachi ya: "Ni xndendoo ña rin ndee saa
 kiuu,
 su kunda'u ndeva'a ini ña rin, te ndakuaka ña
 rin jin ron.

⁸ Chi jin ja ni kiti ini rin, te tu ni xtuu nuu ka rin
 ndesaa kiuu nuu oo ron,
 su ni kunda'u ini ña rin, chi kutoo ña rin jin ron
 nikuii nikani",
 kachi Jito'o, ia ni ndatau ña jin ron.

⁹ "Chi inuu ni sa'a rin vitna jin nagua ni sa'a rin
 kiuu ja ni oo ndi Noé,
 nani kee yu'u rin ja ma ndaa ka ndute ja xnaa
 ka de ñuyiu.

Suni saa ni kee yu'u rin vitna ja ma kokiti ini ka
 rin, ni ma kokuxeen ka rin nuu ron.

¹⁰ Chi visi na vi ndasama yuku nuu ka oo, te na
 vi kanda tinduu,
 su ma sama ja kunda'u ini ña rin jin ron,
 ni ma naa tratu ni sa'a rin ja vi koo mani ron",
 kachi Jito'o, ia kunda'u ini ña jin ron.

- 11 “Nda'u ni ka ron, ñuu Jerusalén ja ni tna'a
 ndeva'a ron tundo'o,
 te tu na tno'o sii ini oo jin ron.
 Su vitna te siki yuu kua'a nditnuu sonee ña rin
 jin ron,
 te ndee ka'a nuu kuva'a ron kani rin yuu
 ndindi'i.
- 12 Te jin yuu kuakua'a sa'a rin torre ron,
 te ye'e ron sa'a rin jin yuu yeye'e,
 te ndi'i muro ron sa'a rin jin yuu vii ndeva'a.
- 13 Te maa rin kaxtno'o nuu ndi'i se'e ron,
 te vi koo vii vi koo va'i.
- 14 Te koyutnu ron, chi sa'a ndaa rin,
 te ma koyu'u ka ron, chi vi kuu jika ñayiu ka sa'a
 ndeva'a ña jin ron,
 te ma vi jatna'a ka ñai ja vi siu'u ñai jin ron.
- 15 Te nuu ja ndeja ndakoo siki ron, te masu ru'un
 tetniuu,
 te nuu ja ndeja ndakoo siki ron, te kanakau nuu
 nda'a maa ron.
- 16 Te kondia'a ja maa rin ni sa'a tee kani kaa ja
 tiuu ni'ni de nuu ñu'u tikayi,
 te sa'a de ndatniuu ja ka jantniuu nuu ka jaxin
 tna'a.
 Te suni maa rin ni sa'a ñayiu ja xnaa ña jin sava
 ka ñayiu.
- 17 Te ni in ndatniuu ja ka kene'e ñayiu yun,
 ma kundee ja xnaa ña jin ron.
 Te vi skasi yu'u ron ndi'i ñayiu ja ka ka'an kuechi
 ja ja'a ron.
 Te ya'a kuu ja kuña'a rin ja vi sa'a jajin ñayiu ka
 jinokuechi nuu rin,
 ja chituu rin jin ja vi kundi nuu jakue'e”,
 jiña'a Jito'o.

55

Kunda'u ini ia Dios ndi'i ñayiu

¹ Kachi ia Dios: “Ndi'i ron ja ka yichi ron,
ne'ekuei te vi ko'o ron ndute.

Te roon ja tu na inu xu'un ron, ne'ekuei te vi ki'in
ron ja vi kaa ron.

Ne'ekuei te vi kuaan ron vinu vi xikui, su ma vi
tñiuya'u ron.

² ¿Chi nau ja ka xnaa ron xu'un nuu masu ja vi
kaa ron kuu,

vi ya'u ja ka ni'i ron nuu ka satniuu ron nuu
masu ja vi ndutu chii ron kuu ja ka jaan
ron?

Vi konini gua'a tno'o ka'an rin, te vi kaa ron
jagua'a,

te vi kusii ini anu ron jin ndei asin ndeva'a.

³ Vi konini gua'a tno'o ka'an rin: Ne'ekuei nuu
oo rin.

Vi konini tno'o ka'an rin, te vi koteku ron.

Chi sa'a rin in tratu jin ron ja koo nikuii nikani,
nagua ni ka'an nda'u ni ka'an kee rin ndi David.

⁴ Chi ni jani rin de ja kuu de na kuinio testiu nuu
ñayiu ñuu,

vi kuu nija'nu de vi tatnuni de nuu ñayiu ñuu
na'nu.

⁵ Te kana ron ñayiu taka ñuu ja tu jini ron,

te ka jino ñayiu ñuu ja tu ka jini ña jin ron jakuei
nuu oo ron,

ja ja'a maa rin ja kuu Jito'o ron, ia Dios maa ron,
ia ii ñayiu Israel ja ni sa'a ja oo jayiñu'u nuu
ron.”

⁶ Vi ndanduku ni Jito'o vitna ja kuu vi ndani'i ni
ya.

Vi kana ni nuu ya vitna ja oo yatni ya.

⁷ Te na vi xndoo ñayiu ka sa'a jakue'e ichi ka jikai,

te na sama ja ka ndakani ini ñayiu kue'e,
te na vi ndajiokuiin ñayiu yun nuu Jito'o, te na kunda'u ini ña ya jin.

Te na vi ndajiokuiin nuu ia Dios, chi ia gua'a ndeva'a kuu ya,
te na koneka'nu ini ya yika kuechi.

⁸ Kachi Jito'o:

“Chi ja ndakani ini rin, masu inuu kuu jin ja ka ndakani ini ron,

ni ichi ka jika ron, masu inuu kuu jin ichi rin.

⁹ Chi nagua sukun ka andivi saa ñu'u,
saa sukun ka ichi rin vi ja ndakani ini rin
saa ichi ka jika ron vi ja ka ndakani ini ron.

¹⁰ Chi nagua kuun sau vi kuun ti iñu ndee andivi,
te tu ndajiokuiin, chi joso nuu ñu'u,
te sa'a ja jite vi kuva'a nuu ñunde'i,
te ndee ndikin tata ñayiu jitu nuu ñunde'i yun
vi xtaa ja vi kaa ñayiu,

¹¹ suni saa kuu jin tno'o ka'an rin.

Ma ndajiokuiin uun nuu rin,
chi sa'a nagua kuini rin ja sa'a rin,
te skunkuu sa'a nagua ka'an rin.

¹² Chi ka kusii ini ron ndekuei ron
te mani kuiti no'okuei ron ñuu ron,
te nuu vi kuni ña yuku vi tinduu ja vi ndaya'a
ron yun,

te vi kata in yaa ja ka kusii ini,
te ndi'i yutnu ja ka oo nuu yuku yun vi katu
nda'a tnu.

13 Te nuu tniuu tnu iñu, te vi kua'nu tnuyuja
 ndoo,
 te nuu tniuu tnu yuku yuu, te vi kua'nu tnu ita
 kuijin,
 te ya'a sa'a ka'nu ndeva'a ña jin Jito'o,
 te kokuu in seña ja koo nikuii nikani, te ma naa
 sa'un.”

56

Kanuu ja vi skunkuo tratu ni sa'a ia Dios

1 Sua'a ka'an Jito'o:

“Vi sa'a gua'a te vi sa'a ndaa,
 chi ja oo yatni ja kenta kiuu ja skaku ni'nu ña
 rin,
 te vi kuni ron ja sa'a ndaa ndaa rin”.

2 Te na ta'u na ndetu ñayiu sa'a sia'a,
 te oo yutnui, te tava'i kiuu ndatatu, te tu xtivi,
 te jito gua'i mai ja ma sa'i jakue'e.

3 Te ñayiu inka ñuu ja kiundui ichi Jito'o, ma
 ka'in:

“Sa'a siin ña Jito'o jin san nuu ñayiu ñuu ya”.

Ni ma koka'an tee ni nduu kapuu:

“Kuu san nani kuinio in yutnu yichi”.

4 Chi sua'a ka'an Jito'o:

“Tee ni ka nduu kapuu ja ka tava'a de kiuu
 ndatatu rin,

te ka sa'a de nagua junkuaan ini rin, vi ka oo
 yutnu de jin tratu ni sa'a rin,

5 te kuña'a rin ini ve'e rin vi ini muro rin ja vi
 kondee sivi de,
 te kuña'a rin in sivi gua'a ka saa ja vi koo seyii
 de vi sesi'i de,

te suni kuña'a rin in sivi de ja vi koteku tno'o de
nikuii nikani, in ja ma naa sa'un.

⁶ Te ñayiu inka ñuu ja vi kiunduu ichi rin ja vi
kunukuechi nuu rin,

vi ja vi kokutoo ñai jin rin, vi kokunukuechi
ñayiu nuu rin,

nuu ja ndi'i ka tava'a kiuu ndatatu, te tu ka xtivi,
te ka oo yutnui jin tratu ni sa'a rin,

⁷ te kondeka rin jin ki'in rin nuu yuku ii rin,

te sa'a rin ja vi kosii ini ve'e rin nuu ka
ndakuatui,

te kuantu'u rin ja ka sokoi vi kiti ja ka teñu'i nuu
altar rin,

chi ve'e rin konani ve'e nuu ka ndakuatu ñayiu
ndi'i ñuu.

⁸ Te ndaxtutu ka rin ñayiu ñuu rin

jin sava ka ñayiu ka oo ii sava ka ñuu ja ni
ndatau rin,

nagua ja na vi ndututui",

kachi Jito'o, ia ndaxtutu ñayiu Israel ja ni ka
ndutenui sava ka ñuu.

Ka'an xeen ia Dios jin ñayiu kue'e

⁹ "Ne'ekuei ndi'i ron ja ka kuu ron na kuinio kiti
yuku

vi kiti xeen, te vi kaa ron.

¹⁰ Chi inu kuaa ndi'i tee ka jito ñayiu Israel, te tu
ka jini sa'un de,

te ndi'i de ka kuu na kuinio ti'ina kuu ñi'i ja tu
kuu jia'an ti,

te ka nduei ni de, chi ka junkuaan ini de vi kusun
de

vi ja vi jani de.

11 Te ka kuu de na kuinio ti'ina ja ka kokin
 ndeva'a ti,
 te ni ja tu ka ndutu chii ti.
 Te ka kuu de tee ka jito ndikachi ja tu ka jinkui'nu
 sa'un ini de,
 te in in de ni ka ki'in de ichi mamaa de,
 te ndi'i de ka nduku de ja vi jinkoo va'a mamaa
 de.
 12 Te ka kachi de: Ne'ekuei ni na vi ndukuo vinu
 vi texeen,
 te na vi ko'o ndee vi jinio,
 te suni saa ni vi sa'o xtnee nagua ka sa'o vitna,
 axi saa vi sa'a gua'a kao saa vitna, ka kachi de.”

57

1 Ka naa ñayiu ndaa, su tu na in ndanduku ni'nu
 ja ja'i,
 vi ka ji'i ñayiu gua'a nuu ia Dios, su tu na in
 jinkui'nu ini
 ja ka ji'i ñayiu yun, nagua ja vi kakui nuu jakue'e.
 2 Te ñayiu ka jika ichi ndaa, chi ka ji'i sii ini,
 te ka ndatatui nuu yau ñañai.

*Ka'an kuechi ia Dios siki ñayiu ka chiñu'u
 chu'chi*

3 “Su roon, se'e ñayiu tasi, ndikin tata tee
 skindee ñasi'i jin ña'a xiko maa, ne'ekuei
 ya'a.

4 ¿Na in ka jaku ndee ron?

¿Na xiin nuu ka sa'a xiko ron yu'u ron vi ka
 skeyaa ron?

Te roon, chi se'e ñayiu ka sa'a yika kuechi
 vi tatatno'o ñayiu tno'o ka kuu ron.

⁵ Te ka sa'a ron jane'e jayichi nuu chu'chi taka
ne'u tnu ndii ndiyaviko
vi ndu'u taka yutnu ndoko,
te ka soko ron se'e kueli ron yu'u yute vi ja'a
kava.

⁶ Te ka chiñu'u ron taka yuu ndii nduei yute yun,
chi yuu yun kuu ja ni ka jine ta'u maa ron ja vi
ni'i ron.

Te nuu yuu yun ni ka joso ron vinu vi ni ka soko
ron nuni ron vi nduchi ron,
¿te a ma kiti ini rin jin ndi'i ya'a?

⁷ Te nuu in yuku sukun ja oo ndeyi ni sa'a ron
kuechi ñuyiu nuu chu'chi,
te ndee yun ni kaa ron ja ni soko ron nuu chu'chi
yun.

⁸ Te yata xtnuu ye'e ichi nuu ndiuu ron ini ve'e
ron,
ni tetuu ron in chu'chi ja tu jiniu'u, te ni kuu jika
ron nuu rin.

Te ni tau ron sa'un ron, te ni ndaa ron nuu jito
ron ja ni ndaskaa ron jito ron,
chi ja ni sa'a ron tratu jin ñayiu, na ñayiu jio'o
maa ron ja kusun jin ron,
te ndia'a ron ja ka vichi ñayiu yun.

⁹ Te ni ja'an ron nuu chu'chi Moloc, te nee ron
texe'en olivo
vi kuakua'a tatna xiko asin,
te ni tetniuu ron tee ka ndiso tno'o ron ja
kua'ankuei jika de,

te ni sa'a ron ja makekuei de guaa ndee ñuu ji'i.

¹⁰ Te ja siun kuakua'a ichi jika ron, te ni kuita
ron,
su tu ni kachi ron: Tu ka na tatna, chi ndee ya'a
ni ni kentao.

Chi ni ni'i ron ja ni ndundakui ron, yun guaa tu
ni kuita sa'un ron.

11 ¿Te na in ni siu'u ña jin ron ja ni yu'u ron, te
ni xnda'u ña ron?

Te tu ndaka'an ña ron jin rin, ni tu ni ndakani
ini ron jin ru'un.

¿Te a chia tu ka'an sa'un ni rin ndee ja ni kuu
nana'a?

Yun kuu ja tu yu'u ni'nu ña ron.

12 Te na xtuu rin ja sa'a ron vi tniuu ndaa ja
ndakani ini ron ja sa'a ron,

te tu nagua chituu sa'un ña jin ron.

13 Te nuu kana ron nuu chu'chi ron ja na vi skaku
ni'nu ña,

te ma vi chituu ña jin ron,

chi ndi'i kuiso ña tachi ni'i, te vi invaa ni ja jinki'i
tachi,

te xnaa ndi'i ña.

Su ñayiu ja kukanu ini ña jin rin, chi ni'i ñu'u
rin ja sa'a jajin,

te koi nuu yuku ii rin."

Ndasa'a ia Dios ñayiu Israel

14 Yun te kachi in tno'o: "Vi ndasa'a ichi ja na
nduu ndandaa,

vi xtajioo ja sa'a tneñu ichi nuu mandikuei ñayiu
ñuu rin".

15 Chi saa ka'an ia ka'nu ndeva'a, ia oo ndee
sukun,

ia oo nikuii nikani, te nani ya ia ii:

"Maa rin oo ndee sukun vi nuu ii,

te suni oo rin jin ñayiu ndatna'u ini vi sa'a nda'u
sa'a kei mai,

nagua ja ndakuña'a rin tno'o ndee ini nuu ñayiu
sa'a nda'u sa'a kei mai,

vi ndasa'a sii ini rin anu ñayiu ndatna'u ini.

16 Chi masu vi siun ni koxtavi kuechi rin ñayiu ñuu rin,

ni masu vi nikuii nikani kokiti ini rin,
chi nuu tuu, te ndi'i ñayiu ni sa'a rin vi kuita nuu rin.

17 Chi ja ja'a jakue'e ka sa'a ñayiu ñuu rin nuu ka jio'i ja ka neva'a sava ka ñayiu, kuu ja ni kiti ini rin,

te ni tetniuu rin tnundo'o siki, te ni chiyata rin jin,

su ni ka kujioi nuu ichi rin, te ni ka ki'in in ichi kue'e.

18 Ja jini rin na ichi ka jikai, su ndasa'a rin jin, te kokoto maa rin jin, te ndakuña'a rin tno'o sii ini nui,

vi nuu ñayiu ka nda'i ja ja'i.

19 Te kuña'a rin yaa ja vi katai, te vi kachi:

Na koo jamani jin ñayiu ka oo jika vi koo jamani jin ñayiu ka oo yatni, te ndasa'a maa rin jin", kachi Jito'o.

20 Su ñayiu kue'e, chi ka kui na kuinio ndute mar, ja unsua'a unsua'a tee de maa de ja tu kuu kotiti'i de,

te kene'e jioo ndute yun skitnu vi nde'i.

21 "Te tu na jamani ka oo jin ñayiu kue'e", kachi ia Dios san.

58

Sua'a vi sa'o ja vi kondite ndijao

1 "Kana jaa jin ndi'i jandakui ron, te ma yu'u ron. Kana jaa, nagua nda'i in trompeta, te kaxtno'o nuu ñayiu ñuu rin ja ka sa'i jakue'e,

nuu ñayiu ka kuu ndikin tata Jacob ja ka sa'i yika
kuechi.

² Chi in kiuu in kiuu ka ndanduku ñai jin rin,
te ka kuini ja vi kuni ichi rin,
na kuinio ñayiu ñuu ja ka sa'a ndaa, te tu ka
xndendoi tno'o tatnuni rin,
te ka jikain ja na sa'a ndaa rin, te ka kusii ini ja
vi koo yatni nuu rin.

³ Te ka kachi: ¿Nau ja vi kondite san, te tu tanuu
ni ja ka sa'a san?
¿Nau ja vi sa'a nda'u san maa san, te tu ndi'ni
ña ni jin san?, ka kachi.

Su kiuu ja ka ondite ron ka nduku ron java'a maa
ron,
te ka kene'e ron xu'un yika ndi'i tee ka satniuu
nuu ron.

⁴ Chi ka ondite ron, su nino'o ni ja ka tee tna'a
ron vi ka jaxin tna'a ron.

Te ka kani ron jiki jin ñayiu ja vi xtuji ron jin.
Nuu ja ka kuini ron ja konini rin ndee sukun ya'a
ja ka jikanta'u ron,
te vi kondite, su ma vi sa'a ron nagua ka sa'a ron
vitna.

⁵ ¿A ka ka'an ron ja ni kaji rin kiuu ja vi kondite
ñayiu,
nani ja vi sa'a nda'u vi sa'a kei mai?
Te ¿a suni ja vi chindei xini, na kuinio yuku ja ni
ja'nu ndoo
te vi kekui'nui sa'un ndayi, te vi jinkotui nuu
yaa?

¿A yun ka xnani ron ja ka ondite ron vi kiuu ja
junkuaan ini rin ja kuu rin Jito'o ron?

⁶ Ña'a, chi ja ni kaji maa rin ja vi kondite ron kuu
ja vi kujioo ron nuu jakue'e ka sa'a ron,

te vi sa'a ndaa ron, chi na kuinio ja ka nu'ni ron
nuu jakue'e yun.

Te vi siaa ron ñayiu ka sa'a ndeva'a ron na
ki'inkuei mai,

te vi kujioo ron nuu ndi'i jakue'e ja ka ndiso ron.

⁷ Te vi ka'nde ron ja ka jaa ron na vi kaa ñayiu
ka kokin,

te vi kuña'a ron ve'e ron ja vi ndoo ñayiu nda'u
ja tu na inu ve'e,

te vi kuña'a ron sa'un vi kui'nu ñayiu tu na inu
sa'un,

te ma vi chiyata ron tna'a kuikin ron.

⁸ Yun te vi ye'e ron nuu ñayiu na kuinio nuu tuu
ndii inka kiuu,

te ñama kuiti vi nduva'a nuu ni ka tuji ron,

te tniuu ndaa ja ka sa'a ron koxno'o nuu ron,

te ichi yata ron kondikin ña ja ye'e tajan rin.

⁹ Yun te nuu ja vi kana ron, te konini rin tno'o
ka ka'an ron,

te nuu ja vi kana ron ja chituu ña rin, te kachi
rin:

Ya'a oo rin.

Su nuu ja ma vi kosa'a ndeva'a ka ron ñayiu,

ni ma vi koskoto ioo ka ron ñayiu, vi ni ma vi
kane'e ka ron,

¹⁰ te nuu ja ka jiña'a ron ja ka jaa ron ja vi kaa
ñayiu ka kokin,

te ka jiña'a ron nagua ka ja'ni ña jin ñayiu ka
kusuchi ini,

nuu saa te vi ye'e ron nuu ñunee,

te kati ron vi ye'e nagua ye'e sau nduu.

¹¹ Te siun ni kokoto ña maa rin,

te taa kua'a rin ja vi kaa ron nuu ñu'u yichi,

te taa rin jandakui yiki kuñu ron,

te vi kokuu ron na kuinio xtnuu kuu ni joso gua'a ndute,

vi na kuinio nuu kee ndute ja tu yichi de.

¹² Te ñayiu ñuu ron vi ndasa'a ve'e tikundu ja ka oo ndee jana'a,

te vi ndasa'a cimiento ja oo janana'a,

te vi xnani ña jin ron, 'tee ndasa'a muro' vi 'tee ndasa'a ve'e tikundu'.

¹³ Te nuu ja vi kuaan ii ron ja ma vi kaka ron kiuu ndatatu,

te ma vi sa'a ron nagua ka kuini maa ron kiuu ii rin,

te vi xnani ron kiuu ndatatu ja kuu kiuu gua'a, kiuu ii maa Jito'o, vi kiuu ka'nu,

te vi koyiñu'u ron, te ma vi kaka ron nuu ichi maa ron,

ni ma vi sa'a ron nagua ka kuini maa ron, ni ma vi ka'an ron tno'o ja tu jiniu'u,

¹⁴ yun te vi ni'i ron ja vi kokusii ini ron nuu rin.

Yun te sa'a rin ja kakuei ron ndee sukun siki ñuu ron, na kuinio in tee ni kundee,

te taa rin ja vi kokaa ron nuu ñunde'i ja ni sa'a jajin ndi nija'nu ron Jacob."

Te saa kokuu, chi jin tno'o yu'u maa rin ni ka'an rin ja kuu rin Jito'o ron.

59

Ni ka sa'a ñayiu Israel yika kuechi te ni tetniuu ia Dios tñundo'o

¹ Ma vi koka'an ni ja ni nduu kuiti nda'a Jito'o,

te ma kuu ja skaku ni'nu ña ya,

te ndesi so'o ya, te ma kuu ja konini ya tno'o ka ka'an ni.

² Chi jakue'e ja ka sa'a maa ni sa'a ja ni ka kusiin
ni jin ia Dios,

te yika kuechi ka sa'a ni sa'a ja ni chiyata ña ya,
te tu nini ya tno'o ka ka'an ni.

³ Chi ni ka kutne'e nda'a ni jin niñi ñayiu,
te ni ka kutne'e xinda'a ni jin jakue'e ka sa'a ni,
chi ka xnda'u ni ñayiu vi ka ka'an ni tno'o kue'e.

⁴ Te ni tu na in kana ja vi sa'a ndaa ñayiu, ni tu
na in sandaa kuechi,

chi saa sua'a ka kukanu ini tno'o tno'o,
vi tno'o ja tu jiniu'u ja ka ka'in.

Ka tnai kua'a jakue'e ini anui, te nino'o ni ka
jakue'e ka sa'i.

⁵ Ka ndakin chiuun jin ndiuu koo,
te ka kikui xtua'a tindoo ja vi skanakaui ñayiu.

Te na in jaa ndiuu yun, te kui,
te na in ta'u, te kekuei koo kueli ja vi kaa ña ti.

⁶ Te xtua'a ja ka kikui yun, chi tu jiniu'u ja vi
kui'nu ñayiu,

ni ma kuu vi kisa'ui jin ja ka kikui yun.

Te ja ka sa'i, chi nino'o ni jakue'e ka sa'i,

te ka sa'a xeen ndeva'i jin nda'i.

⁷ Te ka jinoi ja vi sa'i jakue'e,

te ka nuu ini ja vi ka'ni ndiyi tu na kuechi.

Te nino'o ni jakue'e ka ndakani ini,

te nuu ichi kua'ankuei ka xnai vi ka ja'ni ndiyi.

⁸ Te tu ka jini sa'uin ichi nuu oo jamani,

te tu ka sa'a ndai nuu ichi ka jikai,

te nino'o ni ichi yakua ka jikai,

te ñayiu jika ichi yun, chi ma kuni sa'uin ja koo
mani.

Ka na'ma ñayiu yika kuechi nuu ia Dios

9 Te yun kuu ja ni kuu jika ja sa'a ndaa ia Dios ja ja'o,

te tu kenta ja skaku ni'nu ña ya jion,
chi ka ndetuo ja na ye'e, su tuu, chi nino'o ñunee
ka oo,
ka ndetuo ja na kuu ndijin, su nino'o ni nuu nee
ka jikao.

10 Te ka tnii ndee ka tnii ndeo yika ve'e ka jikao
na kuinio ñayiu ni kuaa,
te vi sua'a ka tnii ndeo ka jikao na kuinio ñayiu
tu na nduchi nuu,
te vi maaa sau nduu, te ka kachi ja'o na kuinio
tno'o jakuaa,
te visi inu ndakuio, su ka kuo na kuinio ndiyi.

11 Te ndi'o ka kañu na kuinio oso,
te vi ndanda'u ka tnanao na kuinio sata.
Ka ndetuo ja sa'a ndaa ia Dios ja ja'o, su tuu,
axi ja skaku ni'nu ña ya, su tuu, chi oo jika nuu
ka oo.

12 Chi ni kaya kua'a jakue'e ka sa'a san nuu ni,
vi Dios,
te yika kuechi ka sa'a san ka'an kuechi siki san.
Te siun ni ka ñu'u ini san yika kuechi san,
te ja ka jini san jakue'e ka sa'a san.

13 Chi ka kuso'o san nuu ni,
vi tu ka ndaa yu'u san ja ka jini ña san jin ni, vi
Jito'o san.

Vi ni ka kujioo san nuu ni, vi Dios,
vi ka kachi san ja ndeva'a ndetnuni vi sa'a san
ñayiu,
te vi ndakoo san siki, te vi xnda'u san ñayiu jin
tno'o tno'o ja ka ñu'u anu san.

14 Te yun guaa tu na in ñayiu sa'a ndaa,
ni tu ka sa'a gua'a kao,
chi ni ka kachi ja'a ñayiu ka sa'a ndaa nuu ya'u,
te tu ka jandetuo ja kikuei ñayiu ndaa.

15 Te ni in ñayiu, tu skunkuu jin tno'o ka'in
te ñayiu ka kujioo ja tu ka oi nuu ichi kue'e, te
ka su'u ndi'i ja neva'i.

Te ni jini Jito'o, te tu ni jinkuaan ini ya
ja siun tu ka sa'a ndaa ñayiu.

16 Te nuu ni jini ia Dios ja tu na in ñayiu ka'an
ni'nu ja ja'a inkai,
te ni sa'u kuii ini ya. Yun te ni xne'e ya ja ia sa'a
ndaa kuu ya,
te ni skaku ni'nu ña ya jin jaka'nu ya.

17 Chi ni kekui'nu ya tniuu ndaa ja sa'a ya na
kuinio in sa'un kaa ja ndesi ni'nu ndika
tee jaxin tna'a.

Te kekui'nu ya in ixini kaa ja kuu ja skaku ni'nu
ña ya.

Te kekui'nu ya in sa'un ja kuu ja ndaxtenaa ya
ñayiu jin ja ka sa'i,
te tniutuu ya maa ya jin in sa'un ja kuu ja
kukuiñu ya.

18 Te vi na kuu na kuu nagua ni ka sa'i, saa
kuña'a ya ya'u ja vi ni'i.

Tetniuu ya tnundo'o siki ñayiu ka ka'an u'u ña
jin ya,

te tetniuu ya ya'u ja kuini ja vi ni'i maa ñayiu ka
jaxin tna'a jin ya.

Te suni saa ni sa'a ya jin ñayiu ka oo jika.

19 Te ndi'i ñayiu vi yu'u ni'nu Jito'o,
ndee ñayiu ka oo ichi nuu kee nikandii

vi ndee ñayiu ka oo ichi nuu jinonta nikandii,
 nuu vi kuni ja ye'e tajan ya.
 Chi kikuei ñayiu ka ka'an u'u ña,
 na kuinio in yute nuu kee teñu'u,
 te kuiso ña nuu tiutachi ña Jito'o.

²⁰ “Te kii ia skaku ni'nu ñayiu ñuu Sión
 vi ndi'i ndikin tata Jacob ja ni ka ndatna'u ini
 nuu jakue'e ka sa'a”,
 kachi Jito'o.

²¹ “Te ya'a kuu tratu ja sa'a rin jin ron”, kachi
 Jito'o,
 “Taa rin Espíritu rin ja vi koo jin ron,
 te tnaa rin tno'o rin yu'u ron, te ma kujioo nuu
 yu'u ron,
 ni ma kujioo nuu yu'u ndikin tata ron,
 ni nuu yu'u se'e ndikin tata ron,
 ndee vitna vi nikuii nikani”, kachi Jito'o.

60

*Koo in kiuu te sa'a ia Dios ja koo javii java'a
 ñuu Jerusalén*

¹ Ndakoo, vi ñuu Jerusalén, te ye'e ron,
 chi ni kenta ia sie'e ña jin ron,
 te ja ye'e tajan Jito'o ni ye'e nuu oo ron.

² Chi kuneé nuu ñuyiu, te kuneé ñuñu'u nuu sava
 ka ñuu.

Su nuu maa ron, chi ye'e Jito'o,
 te vi kuni ñayiu ja ye'e tajan ya nuu ron.

³ Te kikuei ñayiu taka ñuu nuu ye'e ni'nu ron,
 te suni vi koo tee ka kuu rey nuu ni ye'e ni'nu
 ron.

⁴ Kondia'a nii nuu oo ron,

te kuni ron ja ndi'i ñayiu ni ka ndututu, te
vajakuei nuu ron.

Te ndikuei seyii ron ndee ñuu jika,
te vi kunundee ñayiu sesi'i ron ndikuei jin.

⁵ Yun te nuu kuni ron, te vi sua'a ndukua'a ron
ja kusii ini ron,

te kuu kitni anu ron ja kusii ini ndeva'a ron,
chi kikuei ñayiu ka oo taka ñuu jika jin javii ka
neva'i,

vi kikuei ñayiu ñuu na'nu jin jakuika ka neva'i,
te vi skuta'u ñai jin ron.

⁶ Te vi chitu kuakua'a cameyu nuu ron,
chi kikuei ñayiu tatatno'o Madián vi ñayiu
tatatno'o Efa jin cameyu kuechi,
te suni ndi'i ñayiu ñuu Sabá kikuei jin cameyu
ja ka ndiso ti oro vi suja vixin,
te vi ka'in ja ka'nu ndeva'a tniuu sa'a Jito'o.

⁷ Te vi kututu ndi'i ndikachi ñayiu tatatno'o
Cedar ja kokuu kiti ron,

te suni vi koo karneru ñayiu tatatno'o Nebaiot
nuu nda'a maa ron,

nagua ja soko ron ti nuu altar rin ja kuu in ja
junkuaan ini rin.

Te sa'a rin ja luu na kona'a veñu'u nuu ye'e tajan
rin.

⁸ ¿Te na in ka kuu ja ka ndagua yun, na kuinio
viko,

axi na kuinio sata ja kuano'okuei ichi ve'e nuu
ni ka ta'u?

⁹ Te jandaa ndija ja maa rin ka ndetu ñayiu ka
oo taka ñuu jika.

Te xtnañu'u ka barco ñayiu ñuu Tarsis kikuei ja
ndikuei jin se'e ron

ja ka oi ndee ñuu jika yun,

te kikuei jin plata vi oro ja ka neva'i,

nagua ja na koo jayiñu'u nuu maa rin ja kuu rin

Jito'o, ia Dios ron,

ia ii ñayiu Israel, chi ni sa'a ka'nu ña rin jin ron.

¹⁰ Te ñayiu inka ñuu vi ndasa'a muro ron,

te tee ka kuu rey ñayiu yun vi kunukuechi nuu
ron.

Chi nuu ni kiti ini rin nuu ron,

te ni tetniuu rin tnundo'o siki ron,

te jin java'a ini rin, te kunda'u ini ña rin jin ron.

¹¹ Te siun ni konune ye'e ron,

te ma ndandesi ni tno'o nduu, te ni tno'o jakuaa,

nagua ja kuu vi kisia'a ñayiu jakuika ka oo sava

ka ñuu na'nu nuu ron,

te kikuei jin tee ka kuu rey ja ka ndikin ña kua'a

ñayiu ja vi kunukuechi nuu ron.

¹² Chi ñuu na'nu axi nuu ka tatnuni ja tu ka kuini

ja vi kunukuechi nuu ron,

te vi naa, te tnani nii ñuu yun.

¹³ Te kikuei jagua'a oo ñuu Líbano nuu ron.

Chi kikuei jin tnuciprés vi tnuyuja vi tnuboje,

nagua ja ndukutu vii nuu ii nuu oo rin.

Te sa'a rin ja luu ndeva'a kona'a nuu jani rin si'in

rin ja nukuiin rin.

¹⁴ Te vi kindei vi kititi se'e ñayiu ni ka taa tno'o

suchi ini nuu kikuei nuu ron,

te ndi'i ñayiu ni ka skexiko ña jin ron, vi jinkuiin

jiti nuu ja'a ron.

Te vi xnani ñai jin ron “ñuu Jito'o”,

vi “Sión, ñuu ia ii ñayiu Israel”.

15 Te visi ni ndoo maintno'o ron vi ni ka skexiko
 ña jin ron,
 te ni in ka ñayiu, tu na in ni ya'a nuu ron.
 Su sa'a rin ja na koo jayiñu'u nuu ron nikuii
 nikani,
 te siun ni na koo jasii ini nuu ron.

16 Te koteku ron jin xikui ñayiu ñuu na'nu,
 te kokaa ron jakuika ka neva'a tee ka kuu rey.
 Saa te kuni ron ja maa rin kuu Jito'o ron,
 te maa rin skaku ni'nu ña jin ron.
 Maa rin kuu ia ndakui Jacob ja ni ndatau ña rin
 jin ron.

17 Te nuu tniuu ja bronce ja neva'a ron vitna, te
 taa rin oro,
 te nuu tniuu kaa, te taa rin plata ja ye'e vii ka.
 Te nuu tniuu yutnu, te taa rin bronce,
 te nuu tniuu yuu, te taa rin kaa.
 Te sa'a rin ja jamani kotatnuni nuu ron,
 te tniuu ndaa kondeka konduu ña jin ron.

18 Te ma vi koka'an ka ñayiu ja oo tno'o kiti ini
 nuu ron,
 ni ma vi xnaa ka ña jin ron, ni ma vi su'u ka ja
 neva'a ron nuu ñunde'i ron,
 chi sua'a vi ka'an ron ja muro ron nani “ja skaku
 ni'nu ña”,
 te ye'e ron nani “vi sa'a ka'nuo”.

19 Te ma kojiniu'u ka ron nikandii ja koye'e tno'o
 nduu,
 te ni yoo ja koye'e tno'o jakuaa,
 chi maa rin ja kuu rin Jito'o ron
 kokuu rin ñu'u ja koye'e nikuii nikani,
 te maa rin ja kuu rin ia Dios ron koye'e ni'nu.

20 Te ni ma sa'u sa'un ka nikandii ron,

te ni ma nuu ka ja ye'e yoo ron,
 chi maa rin ja kuu rin Jito'o ron kokuu rin ñu'u
 ja koye'e nikuii nikani,
 te naa ndi'i kiuu ja ni otna'a ron tno'o suchi ini.
 21 Saa te ndi'i ñayiu ñuu ron vi kokuu ñayiu
 ndaa,
 te vi sa'a jajin ñui nikuii nikani.
 Te vi kokui in yutnu jaa ja ni nanandee yika
 yutnu ja ni ndaxtee maa rin,
 in ja ni sa'a maa rin jin nda'a rin, nagua ja xne'e
 rin ja kuu ka'nu rin.
 22 Te in tatatno'o luluu ni ndakaya, te nduu
 kuakua'a ñayiu.
 Te in tatatno'o ja vi tu jiniu'u sa'un ndakaya, te
 nduu in ñuu ndakui ndeva'a.
 Te maa rin ja kuu rin Jito'o ron ka'an rin,
 ja nuu kenta mamaa kiuu, te ñama sa'a rin, ma
 kokuu kuee rin.

61

Koo in kiuu te skaku ni'nu ia Dios ñayiu Israel

1 Espíritu maa Jito'o oo jin san, chi ni sa'a siin ña
 ya jin san,
 te ni tetniuu ña ya ja kaxtno'o san tno'o vii tno'o
 va'a ya nuu ñayiu ka kunda'u,
 vi ndasa'a sii ini san ñayiu ka kusuchi ini,
 vi kana ndoso san ja na vi yaa ñayiu ka oo nuu
 nda'a ñayiu inka ñuu
 vi ja siaa san ñayiu ka yi'i vekaa.
 2 Vi ja kaxtno'o san ja vitna kuu kuia vii kuia va'a
 ja chindee chituu ña Jito'o,
 vi kiuu ja ndaxtenaa ia Dios ñayiu ka ka'an u'u
 ña jion,

vi ja ndasa'a sii ini san ñayiu ka kusuchi ini.
³ Te kuña'a san jayiñu'u nuu ñayiu ñuu Sión
 nuu tniuu ja vi soi yaa xini ja ka nda'i,
 vi tatna xiko asin ja vi kusii ini jin nuu tniuu ja
 vi kokusuchi ini,
 te vi katai yaa nuu ia Dios nuu tniuu ja vi kotna'u
 ini,
 te vi konani “yutnu ja sa'a ndaa” vi “yutnu ja ni
 xtee maa Jito'o”
 nagua ja xne'e ya ja ia ka'nu kuu ya.
⁴ Saa te vi ndasa'i ve'e tikundu ja ka oo ndee
 jana'a,
 te vi ndasa'i ve'e ja ni ka tnani ndee ja ni kuna'a.
 Te vi ndasa'i ñuu ja ni tnani,
 te vi ndasa'i ve'e ja ni ka skuechi kueli ndee
 janana'a.
⁵ Te kikuei ñayiu inka ñuu ja vi kokotoi ndikachi
 ni,
 te suni ñayiu inka ñuu ja vi kokutui nuu ñunde'i
 ni, vi nuu tnu uva ni.
⁶ Te maa ni vi koxnani ña “sutu maa Jito'o” vi
 “tee ka jinokuechi nuu ia Dios”,
 te vi kokaa ni jakuika ka neva'a ñayiu sava ka
 ñuu na'nu,
 te vi kokusii ini ni jin jakuika ka neva'i yun.
⁷ Te nuu tniuu ja vi ni'i ñayiu jakanoo,
 te uu jichi vi ka'an yiñu'u ñayiu nui,
 te vi ni'i uu jichi kua'a ka ñunde'i, te nikuii
 nikani vi kokuu sii ini.
⁸ Chi kutoo Jito'o ja sa'a ndaa ya,
 te skexiko ya ja ka su'u ñayiu vi jakue'e ka sa'i.
 Te ja ia ndaa kuu ya, te kuña'a ya in ja vi kuta'u
 vi kundetu ñayiu,

te sa'a ya jin ñayiu in tratu ja koo nikuii nikani.
 9 Te vi koteku tno'o ndikin tata ni ne'u ñayiu ñuu
 na'nu,
 vi señani ni ne'u ñayiu sava ka ñuu,
 te ndi'i ñayiu ja ka ndia'a ña, te vi ndakuni ñai,
 chi ndikin tata ja ni sa'a vii sa'a va'a maa Jito'o
 ka kui.

10 Te kusii ini ndeva'a san nuu Jito'o,
 vi kusii ini anu san nuu ia Dios,
 chi na kuinio ja ni skui'nu ña ya sa'un ja skaku
 ni'nu ña ya,
 vi ni skakondii ña ya sa'un ja sa'a ndaa ya,
 na kuinio in suchi yii tnanda'a ja ni ndukutu vii
 xini jin in corona,
 axi na kuinio suchi si'i tnanda'a ja ni ndukutui
 jin yuu vii ndeva'a.

11 Chi nagua sa'a ñu'u ja ka ndakute yuku,
 axi nagua sa'a nuu ka oo xtnuu kuii ja ka
 ndakute se'e tnu,
 saa sa'a Jito'o ja kute tniuu ndaa ja sa'a ya,
 vi sa'a ya ja ndi'i ñayiu ñuyiu vi kata yaa nuu ya.

62

Ye'e ni'nu maa ia Dios nuu ñuu Jerusalén

1 Ja ja'a ñuu Sión ja kuu Jerusalén te ma kasi yu'u
 san,
 ni maa kuita san guaa ndee na ye'e ni'nu ja
 sandaa ñuu yun,
 na kuinio nuu tuu ndii in kiuu
 te ye'e ni'nu ia skaku ni'nu ña jin, na kuinio nuu
 ye'e iti suja ja kai tnu.

² Saa te vi kuni ñayiu ja sandaa maa ron ja kuu ron Jerusalén,
te ndi'i tee ka kuu rey vi kuni ja ye'e ni'nu ron,
te vi xnani ña ñayiu jin ron jin in sivi jaa ja taa maa Jito'o.

³ Te kokuu ron na kuinio in corona vii ndeva'a nuu nda'a Jito'o,
axi na kuinio in xe'e ja ñu'u nda'a ya.

⁴ Te ma vi xnani sa'un ka ña ñayiu “ñuu ja ni kendoo uun”
ni ñu'u ja oo nuu ron ma vi xnani sa'un ka “ñu'u ja ni ndonda'u”,
chi sua'a vi xnani ña jin ron “Hefzi-ba” ja kei ka'an “junkuaan ini ña rin”
te ñu'u ja oo nuu ron vi xnani “Beula” ja kei ka'an “ña'a ni tnanda'a”
chi junkuaan ini ña Jito'o jin ron,
te maa ya kokuu yii ñunde'i ron.

⁵ Chi nagua sa'a in suchi yii ja tnanda'i jin suchi si'i ja ndita nda'u jin,
te saa vi tnanda'a ron jin ia ni sa'a ña jin ron.
Te nagua kusii ini teyii jin ñasi'i de, saa kusii ini ia Dios ron jin ron.

⁶ Te kachi ia Dios:
“Ndee siki muro ron, vi Jerusalén, ni jani rin tee ka jito ña jin ron,
te ni tno'o nduu ni tno'o jakuaa, ma vi kasi yu'u sa'un de.
Te roon ja ka ndakakune'e ña ron ja kuu rin Jito'o ron,
ma vi junkuiin ron ja vi kana ron nuu rin,
⁷ ni ma vi kondetu ron guaa ndee na ndasa'a rin Jerusalén,

te sa'a rin ja ndi'i ñayiu ñuyiu vi konee yiñu'u
nuu ñuu yun”,
kachi ya.

⁸ Chi ni kee yu'u Jito'o jin nda'a kua'a ya
vi jin jandakui ya, te kachi ya:
“Ma kuandetu sa'un rin ja vi kaa ñayiu ka ka'an
u'u ña jin ron triu ron,
te ni ma vi ko'o ñayiu inka ñuu nduxi uva ja ka
kene'e ron
nuu ka satniuu ndee ron.

⁹ Chi maa ñayiu ja ka ndaxtutu triu kuu ja vi kaa,
te vi ndasa'a ka'nu ñai jin rin.
Te maa ñayiu ja ka ja'nde uva kuu ja vi ko'i nduxi
ti nuu oo veñu'u rin.”

¹⁰ Vi ya'a ichi yuye'e, te vi ndasa'a ichi nuu kikuei
ñayiu ñuu rin,
te vi ndasa'a ndaa ichi yun, te vi xtajioo yuu
nduei nuu ichi yun,
te vi kane'e sukun sa'un ii ja kuu in seña nagua
ja na vi kuni ñayiu ndi'i ñuu ja na kikuei.

¹¹ Sua'a ka'an Jito'o jin ñayiu ka oo ndee ja'a
ñuyiu:
“Vi kuña'a nuu sesi'i ñayiu ñuu Sión:
Ya'a vaji ia skaku ni'nu ña jin ron,
te nee ya ja skuta'u ña ya, te kuña'a ya nuu ñayiu
ñuu ya.”

¹² Te xnani ña ñayiu jin ron “ñuu ii, ja ni ndatau
ña Jito'o”.
Te vi xnani ña ñayiu “ñuu ja kutoo ia Dios ja tu
ni kendoo nda'u”.

63

Kiuu ja tetniuu ia Dios tnundo'o

¹ Te ka kachi ñayiu:

“¿Na in kuu ia vaji Bosra, ñuu ja tnii Edom, ja ni'nu ya sa'un kua'a?

¿Na in kuu ia ni'nu sa'un vii ndeva'a yun ja jika ya jin jandakui ndeva'a ya?”

Te kachi Jito'o:

“Maa rin kuu ja ka'an ja sandaa rin, te ndiso rin tniuu ka'nu ja skaku ni'nu ña rin”.

² Te ka jikan tno'o ñayiu:

“¿Te nau ja ni kuu kuakua'a sa'un ni'nu ni na kuinio sa'un ni'nu tee jaxin uva jin si'in de?”, ka jiña'i.

³ Te jiña'a Jito'o: “Maintno'o maa rin kuu ja ni jain ni'nu uva,

te tu na ñayiu ni in ñuu ja ni chituu ña jin rin.

Ni kiti ini ndeva'a rin jin ñayiu, te ni jain ni'nu rin jin.

Ni jaxin vii rin jin jakiti ini xeen rin,

te ni yagua ndee niñi yun sa'un rin,

te ni tiundee niñi yun nii sa'un ni'nu rin.

⁴ Chi ja ni jani rin in kiuu ja tetniuu rin tnundo'o siki ñayiu kue'e,

te ja ni kenta kiuu ja skaku ni'nu rin ñayiu ñuu rin.

⁵ Ni ndia'a rin nuu oo rin, te tu na in oo ja chituu ña jin rin.

Ni sa'u kuui ini rin ja tu na yituu ña jin rin

te jin jandakui rin kuu ja ni kundee rin,

te ni yituu ña ja kiti ini rin jin rin.

6 Te jin jakiti ini xeen rin, te ni jaxin vii rin ñayiu
 ndi'i ñuu,
 te jin jakiti ini rin, te ni ndasini rin jin,
 te ni jati rin niñi nuu ñu'u."

Kunda'u ini ia Dios ñayiu Israel

7 Ndakani san ja ni kunda'u ini ña Jito'o,
 te na vi katao yaa nuu ya ja vi sa'a ka'nuo ya,
 ja ja'a ndi'i ja ni sa'a ya jion
 vi jin kua'a jagua'a ja ni sa'a ya jin ñayiu Israel
 ja kutoo ña ya,
 vi ni kunda'u ndeva'a ini ña ya.

8 Chi ni kachi ya: "Jandaa ndija ja ñayiu ñuo ka
 kui,
 te ma vi xnda'u ñai", ni kachi ya.
 Te ni skaku ni'nu ña ya.

9 Te ndi'i ni jichi nuu ka kusuchi ini ñayiu, te
 tna'u ini ya,
 te ni tetniuu ya in ia jinokuechi ja oo nuu ya ja
 ni skaku ni'nu ña,
 chi ja kutoo ña ya vi ja kunda'u ini ña ya, te ni
 ndatau ña ya,
 te ni ndone'e ña ya, te ni jito ña ya ndi'i ni kiuu
 ndee janana'a.

10 Su ni ka kuso'o ñayiu nuu ya, te ni ka sa'i ja
 ni kusuchi ini ya,
 te yun kuu ja ni ka onee u'u tna'i jin ya
 te ni ndakoo maa ya ja ni ka jaxin tna'a ya jin.

11 Su ni ka ndaka'an ñayiu ñuu ya tiempu ndee
 jana'a,
 na ni ndene'e ña Moisés, te ka kachi:
 "¿Ndenu oo ia Dios ja ni skaku ni'nu ña ya jion
 vi jin Moisés nuu ndute mar,
 tee ni ojito ña jin ñayiu?"

¿Ndenu oo ia ni jiña'a Espíritu ya nuu ñayiu yun,

¹² ia ni sa'a ja ye'e tajan jaka'nu ya ni jika jin Moisés,

ia ni sa'a ja ni te'nde sagua ndute mar jin nuu ñayiu ñuu ya,

nagua teku tno'o ya nikuii nikani ja ia ka'nu kuu ya,

¹³ ia ni sa'a ja ni ka jika ñayiu ndee ka'a ndute mar?"

Su tu na ndee ni ka kachi'i ja'i, na kuinio in kuai ja kua'an ti nuu ñu'u te'a.

¹⁴ Te ni jito ni jini ña Espíritu Jito'o, na kuinio in isndiki ja ni nujino ti in yoso ka'nu ja kaa ti.

Saa ni jito ni jini ni ñayiu ñuu ni, saa te ni teku tno'o ni ja ia vii ndeva'a kuu ni.

Ka jikanta'u ñayiu nuu ia Dios ja chindee chituu ña ya

¹⁵ Kondia'a ni ndee andivi, ndee nuu ii nuu ye'e tajan ja oo ni, vi Jito'o,

te kuni ni ja tu chituu ka ña ni. Chi ¿ndenu oo ja kutoo ña ni vi jaka'nu ni?

¿Nau ja tu ndi'ni ka ni ja ja'a san?

¿A tu kunda'u ini ka ña ni jin in in san?

¹⁶ Maa ni kuu tata yua san, visi tu jini ña Abraham jin san,

ni tu ndakuni ña Israel jin in in san.

Su tata yua san kuu maa ni, vi Jito'o san,

te nikuii nikani ka ka'an san ja maa ni ni ndatau ña jin san.

¹⁷ ¿Te nau ja ni jandetu ni, vi Jito'o san, ja ni ka kujioo san nuu ichi ni,

te ni sa'a ndee ni ini anu san ja tu ka yu'u ni'nu
ña san?

Ndajiokuiin ni nuu ka oo san ja ja'a maa san ja
ka jinokuechi san nuu ni,

vi tatatno'o ja ka kuu san kuenta maa ni.

¹⁸ Chi jin joo ni tiempu ni ka oo san ja ka kuu san
ñayiu maa ni nuu ñuu ii ni,

te ni ka xnani ndi'i ñayiu ka ka'an u'u ña jin san
veñu'u ni.

¹⁹ Te vitna ka kuu san na kuinio ñayiu ja tu na
ama tatnuni ni nuu san,

na kuinio ñayiu ja tu na ama ka ndakakune'e san
jin ni, vi Dios.

64

¹ Vaa nuu sua'a te ka'nde ni andivi te kuun ni,
te vi sua'a ni'i yuku nuu vi kuni ña jin ni,

² na kuinio nuu kanda'a ñu'u ja kai yutnu ndoko,
axi nagua sa'a ñu'u ja skuiso ña jin ndute,

nagua ja saa te vi kuni ñayiu ka ka'an u'u ña jin
ni ja ia ka'nu kuu ni,

te vi sua'a vi ni'i ñayiu ñuyiu ja vi yu'i nuu vi
kuni ñai jin ni,

³ nagua ni sa'a ni in ja ioo ndeva'a, in ja tu na
ama ni ka jani ini san ja vi kuni san.

Na ni kuun ni, te vi sua'a ni ka kisi yuku nuu ni
ka jini ña jin ni.

⁴ Chi tu sa'un na ama ka ka'an ñayiu ja ka jini
axi ka nini tno'o ka'an inka dios ja masu maa ni
kuu,

chi maintno'o maa ni sa'a tniuu ka'nu ja ja'a
ñayiu ka kukanu ini ña jin ni.

⁵ Chi janta'u ni ñayiu ka osii ini ja ka sa'a ndai,

te ka ndaka'an ñai jin ni ja ka jikai nuu ichi ni.
 Su ni kiti ini ni, chi ni ka sa'a san yika kuechi,
 te ndee ja ni kuu nana'a siun ni vajikuei san ka
 sa'a san jakue'e.

¿Te naxa kuu vi kaku ni'nu san?

⁶ Te ndi'i san ka kuu na kuinio ñayiu tne'e,
 te ndi'i tniuu gua'a ka sa'a san kuu na kuinio
 sa'un tne'e.

Te ndi'i san ni junkuei na kuinio nda'a yutnu
 mayichi

te ni jiso ña jakue'e ka sa'a san na kuinio nuu
 yi'i tachi.

⁷ Te tu na in ñayiu ndakakune'e ña jin ni,
 ni tu nduku ndei ja ndanduku ñai ja kituu ni jin,
 te ni chiyata ña ni jin san,
 te ni xndendoo ña ni ja ni ka kuita san ja ja'a
 jakue'e ka sa'a san.

⁸ Su visi ni saa, vi Jito'o san, te maa ni kuu tata
 yua san,
 chi ka kuu san na kuinio nde'i, te maa ni kuu ia
 ni sa'a ña,
 chi jin nda'a maa ni kuu ja ni sa'a ña ni jin ndi'i
 san.

⁹ Te ma kiti ini ndeva'a ni nuu san, vi Jito'o san,
 te ni ma kondaka'an ni ndi'i ni jichi jakue'e ka
 sa'a san,
 te kunda'u ini ña ni, chi ñayiu ñuu maa ni ka
 kuu ndi'i san.

¹⁰ Chi ni kendoo nda'u kendoo kee ñuu ii ni,
 te kendoo maintno'o Sión ja kuu Jerusalén.

¹¹ Te ni ka teñu'u ñayiu ka ka'an u'u ña veñu'u
 vivii
 nuu ni ka ondasa'a ka'nu ña ndi nija'nu san,

te ni ka xnani ndi'i jagua'a ka ja ni ka oneva'a san.

¹² ¿Te a vi tu sa'un nagua sa'a ni, vi Jito'o san, jin ndi'i tnundo'o ka tna'a san ya'a?

¿A vi ma ka'an sa'un ni, te tetniuu ni tnundo'o ndeva'a ja vi tna'a san?

65

Ka'an kuechi ia Dios siki ñayiu kue'e ja ka ndakoi siki ya

¹ Kachi ia Dios: “Ni jandetu rin ni ka nuku'un ña ñayiu

tu ka jikan ja chituu rin jin,

te ni jandetu rin ja ni ka ndani'i ña ñayiu ja tu ka ndanduku sa'un ña jin rin.

Te jiña'a rin nuu ñayiu ja tu ka ndakakune'e ña jin rin:

Ya'a oo rin.

² Te ndi'i ni kiuu ndetu rin ja vi ndajiokuiin ñayiu ñuu ja ka ndakoo siki rin,

ja ka jikai nuu ichi kue'e, te ka sa'i nagua ka ndakani ini mai.

³ Te ka kui ñayiu ja siun ni ka skiti ini ñai jin rin, ja ka sokoi kiti nuu chu'chi ne'u xtnuu kuii,

vi ka teñu'i suja vixin nuu altar ja ni ka sa'i jin ladriyu.

⁴ Te ka jinkoi ne'u yu'u ñaña vi ka ndoi tno'o jakuaa taka nuu yu'u,

te ka jai kuñu kuchi, te nuu kisi ka tnai tendei kuñu kiti tne'e.

⁵ Te ka kachi: Jian ni koo maa ni, te ma kitna'a ña ni jin san,

chi ñayiu ii ka kuu san saa maa ni.

Te ñayiu ya'a ka kuu na kuinio ñua'a ja sa'a
 kue'e xnii rin
 ja ka skiti ini ñai jin rin na kuinio ñu'u ja ndi'i
 ni kiuu kai.

⁶ Su ndi'i ya'a ja yoso nuu in tutu ja oo nuu maa
 rin,

te ma kendoo rin jin nda'a uun rin,
 chi ndatniuya'u rin jin nagua ka sa'i,
 te vi tna'i tnundo'o jin yiki kuñui.

⁷ Te vi tna'i tnundo'o jin jakue'e ka sa'i vi jakue'e
 ni ka osa'a ndi nija'nui", kachi rin ja kuu
 rin Jito'o.

“Chi ni ka teñu'i suja vixin nuu yuku vi ni ka
 skiti ini ñai nuu tinduu.

Te tetniuu rin tnundo'o ja vi tna'i jin yiki kuñui,
 te vi ndatniuya'ui ndi'i ja ni ka osa'i.”

Sa'a vii sa'a va'a ia Dios ñayiu ñuu ya

⁸ Te sua'a ka'an Jito'o: “Na kuinio in ñayiu ja
 ni'i in racimu uva ja yi'i gua'a nduxi ti, te
 kachi:

Ma skunaa ni ti, chi in javii java'a kuu ti,
 te saa sa'a rin jin ñayiu ka jinokuechi nuu rin,
 chi ma xnaa rin ndi'i ñayiu yun.

⁹ Te sa'a rin ja na vi koo ndikin tata Jacob,
 te na vi koo ñayiu Judá ja vi sa'a jajin yuku rin,
 te na vi sa'a jajin ñayiu ni kaji maa rin ñu'u yun.
 Te yun na vi koo ñayiu ka jinokuechi nuu rin.

¹⁰ Te ñayiu ñuu rin ja ka ndanduku ña jin rin,
 vi koneva'i yoso ka'nu Sarón ja vi kokaa
 ndikachi,

te chiko'i ka'nu Acor kuu nuu vi ki'i isndiki.

¹¹ Su roon ja ka xndendoo ron Jito'o ron, te ka
 ndunaa ini ron yuku ii rin,

te ka jani ron in mesa nuu ka soko ron nduxi uva
 ja ni ka saka tna'a ron
 ja na koo jayiñu'u nuu chu'chi ja chituu ña ja vi
 ni'i ron ja vi koneva'a ron,
 vi nuu chu'chi ja kaxtno'o nagua kokuu nuu kuee
 ka.

¹² Te suni sa'a rin ja vi kune ta'u ron ja vi kuu
 ron jin yuchi kani,

te ndi'i ron ki'inkuei nuu vi kuu ron.

Chi ni kana ña rin, te tu ni ka ka'an ron.

Ni ka'an rin, te tu ni ka onini ron,

chi saa sua'a jakue'e ni ka sa'a ron nuu rin,

te ni ka kaji ron ka sa'a ron ja tu junkuaan ini
 rin.

¹³ Te yun guaa sua'a ka'an rin ja kuu rin Jito'o:

“Vi koneva'a ñayiu ka jinokuechi nuu rin ja vi
 kai,

su roon, chi vi kokokin nda'u ron.

Vi koneva'i ja vi ko'i, su roon, chi vi koyichi nda'u
 ron.

Te vi kokusii ini ñayiu ka jinokuechi nuu rin,

su roon, chi vi kokuu kanoo ron.

¹⁴ Te vi kata ñayiu ka jinokuechi nuu rin ja ka
 kusii ini ndeva'i,

su roon, chi vi nda'i vi kana ron ja ka kusuchi ini
 ron

vi ja ka tna'a ndeva'a ron tnundo'o.

¹⁵ Te vi xndendoo ron sivi ron nuu ñayiu ni kaji
 rin

ja kuu na kuinio ja ni ka tau tnia'a ron,

saa te ka'ni ña maa rin ja kuu rin Jito'o.

Su ñayiu ka jinokuechi nuu rin, chi ndakuña'a
 rin inka sivi jaa ja vi konani.

¹⁶ Te nani kuu ñayiu ñuu ja jikain javii java'a,

te na kakain nuu maa rin ja kuu rin ia Dios ndaa.
Te nani kuu ñayiu ja kee yu'i nuu ñuu ya'a,
te na kee yu'i nuu maa rin ja kuu rin ia Dios
ndaa.

Chi ja ni ya'a tno'o suchi ini ja ni ka otna'i
jaxtnañu'u,
te ja ni ndunaa ini rin, te tu tanuu ka rin”.

Sa'a ia Dios andivi jaa vi ñuyiu jaa

17 Te kachi ia Dios:

“Ja oo rin ja sa'a rin in andivi jaa vi in ñuyiu jaa.
Te vi ndunaa ini ñayiu ja ni oo ndee jaxtnañu'u,
te tu na in kondaka'an sa'un ka.

18 Te siun ni vi kokusii ini ron,
te vi kosii ini ron jin ja sa'a rin,
chi sa'a rin in Jerusalén nuu vi kosii ini ñayiu,
vi in ñuu nuu koo ndeva'a jasii ini.

19 Te kokusii ini rin jin Jerusalén,
vi in ni koo rin jin ñayiu ñuu rin,
te ni tu na in konda'i ka, ni tu na in kokana nda'u
ka.

20 Te ñuu yun, chi ma vi koo ka suchi kueli ja
ndesaa ni kiuu ka tekui te ka ji'i,
ni ñayiu nija'nu ja tu ka jinoi kuiai,
chi ñayiu ji'i nuu jinoi in ciento kuia,
te kui na ni kuinio in ñayiu kuechi te ni ji'i.
Su ñayiu ja tu jinoi in ciento kuia te ji'i,
kuu na kuinio in ñayiu ni tau tnia'a.

21 Vi sa'a ñayiu ve'i, te vi koo mai nuu ve'i,
vi xtei tnu uvai, te vi kaa mai kiti vixin tnu.

22 Te ma vi sa'a kai ve'e nuu vi koo inka ñayiu
siin,
ni ma vi xtei xtnuu kuii nuu kuun ja vi kaa inka
ñayiu siin,

chi nagua kuia ka tekú xtnuu kuii yun,
 saa kuia vi koteku ñayiu ñuu rin.
 Te vi kaa maa ñayiu ni kaji rin nagua ni ka
 ndaxtei jin nda'i.

23 Te ma vi satniuu uin, ni ma vi koo se'i ja vi
 kotna'a ndeva'a tnundo'o,
 chi mai vi se'i vi kokui in ndikin tata vii ndikin
 tata va'a nuu maa rin ja kuu rin Jito'o.

24 Te vi ama ka ja vi kanai nuu rin, te vi ja kuña'a
 rin nagua ka kuini,
 te vi ama ka ja ndi'i tno'o ka ka'in, te ja konini
 rin nagua ka jikain.

25 Te in ni vi kuinee va'u lobo jin lelu, vi kokaa
 ti.
 Te yi'i, chi kokaa ti ndayo'o na kuinio isndiki.
 Te ñuyaka ñu'u kokaa koo,
 te tu na in sa'a jakue'e nii nuu yuku ii rin",
 kachi Jito'o.

66

Sa'a ia Dios in javii java'a jin ñayiu Israel

1 Sua'a ka'an Jito'o:
 "Andivi kuu nuu oo mesa ja tatnuni rin,
 te nuu ñu'u kuu nuu jain ni'nu rin.
 ¿Te ndenu kuu nuu koo ve'e rin ja vi sa'a ron?
 ¿Ndenu kuu nuu vi sa'a ron nuu ndatatu rin?"

2 Chi jin nda'a maa rin ni sa'a rin ndi'i ya'a,
 te yun guaa ni ka jinkoo ndi'i", kachi Jito'o.

"Te ñayiu ka'an va'a rin ka kuu ñayiu ka sa'a
 nda'u ka sa'a kee mai
 vi ñayiu ka kusuchi ini ja ka ndatna'u ini nuu
 jakue'e ka sa'i,

te vi ka ni'i ja ka yu'u ni'nui nuu tno'o rin.

³ Su ñayiu ja'ni isndiki ja sokoi nuu rin,
kuu na kuinio ja ja'ni inka ñayiu.

Te ñayiu soko in lelu kuu na kuinio ja kani kasiki
ti'ina, te ja'ni ti.

Te ñayiu soko nuni axi triu kuu na kuinio ja sokoi
ñiñi kuchi.

Te ñayiu soko suja vixin ja kai nuu rin kuu na
kuinio ñayiu chiñu'u chu'chi.

Te ñayiu yun, chi ja ni kaji ichi mai,
te junkuaan ini ja sa'i taka jane'e jayichi.

⁴ Te suni ru'un, chi kaji rin na tnundo'o tetniuu
rin siki,

te tetniuu rin ja ka yu'u ndeva'a ka mai,
chi ni kana rin jin, te tu ni ka ka'in.

Ni ka'an rin nui, te tu na in ni onini,
chi saa sua'a ni ka sa'i jakue'e nuu rin,
te ni ka kaji ja ka sa'i ja tu junkuaan ini rin.”

⁵ Vi konini tno'o ka'an maa rin ja kuu rin Jito'o:
“Roon, chi vi sua'a ka ni'i ron ja ka yu'u ni'nu
ron nuu tno'o rin,

su ñani ron ja ka ka'an u'u ña jin ron,

te ka sa'a siin ñai ja ja'a ru'un,

te ka kachi: Na xne'e Jito'o Dios jaka'nu ya,
nagua ja na vi kuni san ja ka kusii ini ni,
ka kachi.

Su mai, guaa vi ndendoo kanoi.

⁶ Vi konini ja ka kana ka nda'i ñayiu ichi ini ñuu,
vi ja ka'an ichi ini veñu'u,

te ja ka'an yun kuu maa rin ja kuu rin Jito'o,

ja tetniuu rin tnundo'o siki ñayiu ka ka'an u'u
ña jin rin.

7 'Chi Jerusalén kuu na kuinio in ñasi'i,
te ama ka ja koka'nde chii, te ja ni kaku ni lulu.
Te ama ka ja kojatu kojani'ni, te ja ni skaku ni in
seyii luluu.

8 Su ¿na in ni onini tno'o yun?
Axi ¿na in ni jini ja siun ni kuu?
¿A kuu kaku in ñuu ka'nu nuu invaa ni kiuu?
¿A kuu kaku ndi'i in ñuu invaa ni jichi?
Su ñuu Sión, chi vi inka ni jinkondee ja'nde chii,
te ja ni ka kaku ni se'e.

9 Te ja sia'a maa rin sa'a ja ka kaku lulu,
te ¿a ma sa'a rin ja kakui?", kachi maa rin ja kuu
rin Jito'o.

“Te ja sia'a maa rin sa'a ja ka jinku'un lulu,
¿A kasi ni'nu rin ja ma kakui?”, kachi maa rin ja
kuu rin ia Dios ron.

10 “Vi kokusii ini maa ron jin ñuu Jerusalén,
te vi kokusii ini ndeva'a ndi'i ron ja ka kutoo ron
ñuu yun.

Te ndi'i ron ja ni ka onda'i ron ja ja'a ñuu yun,
vi kanta ja ka kusii ini ndeva'a ron.

11 Te vi kaxin ron ndoso guaa ndee vi ndenuu ini
ron,

te vi ni'i ron ja vi ndusii ini ron,
nagua ja vi ko'o ron xikui, te vi kokusii ini ron
jin ndosoi ja ñu'u ndeva'a xikui.”

12 Chi sua'a ka'an rin ja kuu rin Jito'o:

“Sa'a rin ja koo jamani nuu ñuu yun na kuinio
in yute,

te jakuika sava ka ñuu na koo nuu ñuu yun
na kuinio in yute ja ni jiso ndute.

Te vi kokusii ini ron jin ñuu yun,

chi koskaxin ña jin ron na kuinio in lulu,
te kokanundee ña vi kosonee ña nuu jiti ja kutoo
ndeva'a ña.

13 Te na kuinio in nana ja ndasa'a sii ini se'e,
saa ndasa'a sii ini ña maa rin jin ron,
te nuu ñuu Jerusalén vi ni'i ron jasii ini.

14 'Te nuu na vi kuni ron ya'a, te vi ndusii ini anu
ron,
te vi ndujaa yiki kuñu ron na kuinio yuku kuii,
te xne'e rin jaka'nu rin ne'u ñayiu ka jinokuechi
nuu rin,
te ja kiti ini rin ne'u ñayiu ka ka'an u'u ña jin
rin.

15 Chi kii maa rin ja kuu rin Jito'o jin ñu'u,
te carreta rin ka kuu na kuinio nuu yi'i tikacha,
nagua ja kuña'a rin tnundo'o xeen nuu ñayiu ka
ka'an u'u ña,
chi kiti ini ndeva'a rin, te nuu kuxeen rin, te
tetniuu rin ñu'u.

16 Chi jin ñu'u vi jin yuchi kani kii rin ja sandaa
rin kuechi ñayiu,
te kuakua'a ñayiu ka'ni rin.

17 'Te vi naa ñayiu ka ndasavii mai ja vi chiñu'i
chu'chi,
nagua ja vi koo vii ja kiukuei nuu ka oo xtnuu
kuii,
chi ka ndikin in chu'chi ja oo ma'ñu sagua yun,
te ka jai kuñu kuchi vi ka jai tniñi vi ka jai sava
ka jatne'e",
kachi rin ja kuu rin Jito'o.

18 "Chi jini maa rin nagua ka sa'i vi naxa ka
ndakani ini, su kenta in kiuu ja ndaxtutu maa

rin ñayiu ndi'i ñuu vi ndi'i nuu sa'an, te kikuei te vi kuni jaka'nu maa rin. ¹⁹ Te ne'u mai sa'a rin in tniuu ka'nu, te tetniuu rin sava ka ñayiu ni ka kaku nuu tnundo'o ja ki'inkuei nuu ñuu na'nu, nuu ñuu Tarsis, vi nuu ñuu Fut, vi nuu ñuu Lud, nuu ka oo ñayiu ka tiuu gua'a jin kuji, vi nuu ñuu Tubal vi nuu ñuu Javán vi nuu ñuu jika ja ka ndaa yu'u ndute mar ja tu na ama ka nini tno'o rin, ni tu ka jini jaka'nu rin. Te ñayiu tetniuu rin yun vi ndakani jaka'nu rin nuu ñayiu ñuu yun.

²⁰ Yun te vi nukuaka ñai jin ndi'i ñani ron ja ka oo nuu ndi'i ñuu na'nu jin kuai vi jin carreta vi jin jito vi jin kiti ndee vi jin kameyu ja ndikuei Jerusalén nuu yuku ii rin ja vi kokui na kuinio in ja ka soko nuu rin ja kuu rin Jito'o, nagua ka sa'a ñayiu Israel ja ka tñai in nuu tija'an vii ja ka sokoi ini ve'e rin, kachi rin ja kuu rin Jito'o. ²¹ Te kaji rin sava ñayiu yun ja vi kokui sutu rin ja vi kokui tatatno'o Leví", kachi rin ja kuu rin Jito'o.

²² "Chi nagua sa'a rin jin andivi jaa vi ñuyiu jaa ja nikuii nikani koo nuu rin, suni saa kokuu jin tatatno'o ron vi sivi ron, chi siun ni vi koo nuu rin", kachi rin ja kuu rin Jito'o.

²³ "Te in in nuu ndee yoo jaa vi in in kiuu ndatatu, kikuei ndi'i ñayiu vi jinkuiin jiti nuu rin", kachi Jito'o.

²⁴ "Yun te nuu ndekuei ñayiu ka chiñu'u ña jin rin, te vi kuni yiki kuñu ñayiu ni ka ji'i ja ni ka ndakoo siki rin,

chi ma vi kuu sa'un tindaku ja ka jaa ña yun,
te ni ma nda'va ñu'u nuu ka kai,
te in jatne'e ndeva'a kokuu nuu ndi'i ñayiu",
kachi ia Dios.
Ni tee Isaías.

xcv

**Tutu ii - Ka'an ia Dios nuu ndi'i ñayiu
Mixtec, Northern Tlaxiaco: Tutu ii - Ka'an ia Dios nuu
ndi'i ñayiu New Testament+**

La Santa Biblia en el mixteco del norte de Tlaxiaco

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, Northern Tlaxiaco

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 31 Jan 2023 from source files
dated 29 Jan 2022

1d46d274-fabd-5c6b-bfec-c3e776510466